КПСС-эй ЦК-гэй мартын Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

ХАМАГ АНХАРАЛАА—ХАБАРАЙ ТАРИЛГАДА

Эртын тарилгые эдэ үдэрнүүдтэ дүүргэжэ, кукуруза тарилгада түгэс бэлэн болоё!

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

39-дэхи жэлээ гарана

БУРЯТ ҮНЭН

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 113 (9867) | 1962 оной майн 15, вторник | Сэн 2 мүнгэн

...дөөгэй парторганизацинуудай дайшалхы зорилгонууд

...роноймнай колхоз, совхо... ...ын ужам тала дайдаар ...шинын хүнхинөөн үдэр... ...ье замханагүй. «Хабарай ...бүхэли жэл тэжээдэг» гэ... ...сэсэн үгые зүбөөр ойл... ...арайнгаа тарилга саг бол... ...һайн шанартайгаар үнгэр... ...шармайн оролдожо бай... ...гүй яахаб. Хүдөө ажахын ...дай үндэр ургасын үндэ... ...эгээл мү::өө табигдажа юм.

...ээд байһан хабарнай эр... ...арюусалгатай гээшэ. Юуб ...ажахыда КПСС-эй ЦК- ...Пленумэй хэһэн эрид ...нуудай түрүүшын хабар ...на. Бүри мүнөө жэл кол... ...зууд баян ургаса абажа, ...лангай, мал ажалай про... ...элбэг дэлбэг болгохо та... ...нгаа хараалһан түсэб, ...ые бэелүүлхэ хэрэгтэ ...алхам хэхэ ёһотой.

...ажахын продукци ехээр ...хын тула манай респуб... ...хоз, совхозууд бага бэшэ ...хээ. Хүдөөгэй партийна ...нууд нютагай колхоз, ...үйлэдбэриин управле... ...хамта газар тарялангай ...шэнээр хаража үзөөд, ...тай ургамалнуудые хо... ...сэн ехэтэй шэниисэ, ку... ...харай свёкло, горох, бобы, ...ээр тариха хэмжээнүүдые ...Энэ жэл тарялангай га... ...нөйто элбэгтэй, поли дээрэ ...ехээр гаргагдаа.

...күнөө жэл баян ургаса ...га боломжонууд хаа хаа... ...болоод байна. Имагтал ...һайн шанартайгаар, агро... ...заабариин ёһоор, саг бол... ...гэргэхэ хэрэгтэй. Энэ жэл ...ута, хүйтэн хабарай болоо... ...тарилгаяа муу бэшээр ...байгаа колхоз, совхозууд ...Закаменай аймагай кол... ...публика соогоо нэн тү... ...гээ тарилга дүүргээ. Тэ... Тарбагатайн аймагай ...Бичурын аймагай Логов... ...мжэтэ колхозууд, Сэлэн... ...эртынгээ тарилга бого... ...р соо дүүргээд, кукуруза ...ургамалнуудай тарилгада ...хэл хэжэ эхилэнхэй.

...тэндэхи партийна орга... ...ай ажалшадай дунда ехэ... ...политическэ, эмхидхэлэй ...ябуулһанай үрэ дүн боло... ...хэдэ, Закаменай аймагай ...рэмжэтэ колхозой пар... ...изаци (секретаринь нү... ...Убеев) тракторай агрегат ...итаторнуудые табяад, ме... ...удай дунда политическэ ...һайнаар ябуулна, социа... ...зүбөөр эмхидхээ. Бичу... ...ын аймагуудай партийна ...агрегат бүхэндэ полит... ...дые эльгээнхэй. Механи... ...дунда ниитэ политиче... ...эри Сэлэнгын, Анаагай совхозуудай, Баргажанай Ленинэй, Тарбагатайн «Маяк», Зэдын «Дружба» колхозуудай партийна организацинууд муу бэшээр эмхидхэнхэй.

Олонхи аймагуудай колхоз, совхозуудай партийна организацинууд энэ жэл полевой стануудые һайнаар түхеэржэ, лозунг, плакат, диаграмма, зурагуудаар гоёогоод, ажалшадай дунда ехэхэн ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулжа байна. Жэшээлхэдэ, Кударын совхозой полевой станууд тарилга дээрэ хүдэлжэ байгаашадай дунда ябуулагдажа байгаа политическэ, культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэриин ёһотой гуламта болонхой. Тэндэ ходо уншалга, хөөрэлдөө үнгэргэгдэнэ, «Дайшалхы хуудаһанууд», радиожурнал гаргагдана, социалис мүрысөөнэй дүнгүүд гаргагдажа, олоной үзэмжэдэ табигдана.

Гэхэтэй хамта КПСС-эй зарим райкомууд, колхоз, совхозуудай партийна организацинууд ажалшадай дунда ниитэ-политическэ, ойлгууламжын хүдэлмэри үргэн далайсатайгаар ябуулжа, тэдэнэй хүсэ шадалые хабарай тарилга эдэбхитэйгээр үнгэргэхэ хэрэгтэ үшөөл һулаар элсүүлнэ. Имагтал энээнһээ болоно хабарай тарилгын хүдэлмэри аргагүй удааржа байна. Һайн саг болзорой үнгэржэ байбашье һаа, майн 10-най мэдээгээр ороохото, бобово ургамалнуудые тарилгын түсэб республика доторнай оройдоол 39 процент, тэрэ тоодо шэниисэ тарилгын—59 процент, хара таряа тарилгын түсэб 89 процент дүүргэгдэЭ. Хабарай тарилгын хүдэлмэри илангаяа Мухаршэбэрэй, Бичурын, Баргажанай, Яруунын, Түнхэнэй аймагуудаар мууса ябажа байна.

Партиин райкомууд, партийна организацинууд ажалшадай дунда ябуулжа байгаа политическэ, эмхидхэлэй хүдэлмэриин хэмжээе эрид дээшэлүүлжэ, «Хабарай тарилгын ябаса тухай» гэһэн манай газетын урда номерто толилогдоһон КПСС-эй обкомой, Бурядай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй шиидхэбэри хэрэг дээрэнь бэелүүлхын тула эрид шууд хэмжээ абаха ёһотой. Тиихын тула поли дээрэ хүдэлэгшэдэй дунда ойлгууламжын хүдэлмэри һайнаар ябуулха, тэдэнэй материальна болон культурна эрилтэнүүдые гүйсэд хангаха, социалистическэ мүрысөө үргэнөөр эмхидхэхэ, түрүүшүүлэй дүй дүршэл бүгэдын шадабари болгохые оролдохо уялгатай.

Газарай хүрьһэ шанар һайнтайгаар эдлүүрилжэ, ургамал бүхэниие агротехническэ заабариин ёһоор, саг болзортонь, һайн шанартайгаар тарихын түлөө хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлэдхэхэ министерствые, тэрээнэй нютагуудай управленинүүдые, КПСС-эй райкомууд болон аймгүйсэдкомуудые КПСС-эй обком, республикын Министрнүүдэй Совет уялгалаа. Партийна, советскэ организацинууд, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд кукуруза, сахарай свёкло тарилгада эрхим һайн бэлэдхэл хэхы::, саг болзортонь, эрхим шанартайгаар үнгэргэхын, поли дээрэ чаг шэбхэ ехээр гаргахын түлөө эрид хэмжээ абаха ёһотой. Тарилгын хүдэлмэриин ябаса түргэдхэхын тула трактор, сеялкэ бүхэниие хүсэд хүрэхэ трактористнуудаар, сеялкэшэдээр бүридхэжэ, хоёр халаанда хүдэлгэхэ гээшэ тон шухала.

Энэ талаар КПСС-эй райкомуудта, партийна организацинуудта нютагай колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управленинүүд, КПСС-эй обкомой парторгнууд, тэдэнэй инструкторнууд ехэхэн туһа хүргэхэ болоно.

Хабарай тарилга саг болзортонь, һайн шанартайгаар дүүргүүлхэ гээшэ хүдөөгэй парторганизацинуудай дайшалхы, хойшолуулашагүй зорилго мүн.

Республикын аймагуудта мал ажалай продуктнуудые гүрэндэ худалдалга тухай

1962 оной майн 10-най мэдээн

(Хахад жэлэй түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймагууд	Мяха	Һү	Үндэгэ
Заиграйн	60	42	53
Мухаршэбэрэй	48	48	52
Сэлэнгын	47	49	53
Тарбагатайн	60	52	77
Советскэ	61	58	38
Улан-Удын управлени (бүхыдөө)	**52**	**49**	**56**
Б-Кударын	58	43	63
Баргажанай	30	35	48
Кабанскын	76	49	54
Ахын	—	41	—
Прибайкалиин	59	41	42
Хойто-Байгалай	—	71	—
Түнхэнэй	50	56	48
Кабанскын управлени (бүхыдөө)	**47**	**45**	**58**
Бичурын	51	47	45
Зэдын	46	50	48
Закаменай	81	40	65
Кяхтын	48	36	38
Кяхтын управлени (бүхыдөө)	**53**	**43**	**44**
Баунтын	77	61	—
Яруунын	60	40	39
Хориин	48	44	53
Хориин управлени (бүхыдөө)	**54**	**43**	**47**

ТҮРҮҮШҮҮЛЬЭЭ—ЖЭШЭЭ

Эртын орооһо таряа тарилгаараа манай Кяхтын нютагай колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управлениин харьяата ажахынуудай дунда Бичурын аймагай Ждановай нэрэмжэтэ колхоз, Охин-Булагай совхоз, Зэдын «Коммунизм», «Дружба» колхозууд түрүүлжэ ябана. Закаменай колхозууд эртынгээ тарилга эгээн түрүүлэн дүүргээ.

Шэниисэ, хара таряа тарихынгаа хажуугаар ажахынууд горох, тэжээлэй бобы тарижа дүүргэхэеэ байна.

Эдэ түрүүшүүл хайшан гээд, ямар аргаар ажаллажа, иимэ амжалтануудые туйланаб гэхэдэ, нэн түрүүн тэдэнэр трактор машинануудаа бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглана, тракторнуудаа гол түлэб хоёр халаанда хүдэлгэнэ. Бичурын, Закаменай, Зэдын аймагуудай колхоз, совхозуудай партийна организацинууд, партиин райкомууд механизаторнуудай дунда социалис мүрысөө эмхидхэхэ талаар ехэ оролдолго гаргана. Энэ жэлдэ механизаторнуудай хээрэ байха байра, хамтын эдеэ хоол бэлдэхэ тушаа колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд хэмжээ абаһан байна.

Хабарай тарилгын эхилжэ байха үеэр үйлэдбэриин управлениин хүдэлмэрилэгшэд нилээд олон бэрхэшээлнүүдтэй ушарһан байха юм. Зарим ажахынуудта хамтын байра, эдеэ хоол бэлдэгдээгүй байгаа һэн. Газарые предплужниггүйгөөр хахалха ябадал гараа. Сеялкэнүүдээ зүбөөр тааруулангүй тарилга хэхэ ушар дайралдаа. Эдэ бүхы дутагдалнуудые управлениин хүдэлмэрилэгшэд эрид шангаар дабан гаража байна.

Уһалагдадаг тарялангай, сабшалангай газарые заатагүй уһалха тушаа мүнөө оролдолго ехэ гаргагдана. Юуб гэхэдэ, олохон ажахын хүтэлбэрилэгшэд энэ жэлдэ газар шииртэй гээд лэ, бодото байдалые хараада абангүй, газараа уһалангүй үнгэрхэ хүсэлтэй. Илангаяа Кударын совхоз, «Дружба» колхоздо газар уһалха хүдэлмэри хүсэдөөр эмхидхэгдээгүй байһаар.

Тарилгаараа Кяхтын аймаг ехээр гээгдэнэ. Эндэнь колхоз, совхозууд нёдондоной энэ үеынхиһөө хоёр дахин шахуу бага таряад байна. Зарим ажахынуудта трактор машинанууд муугаар заһабарилагдаһан байжа, бүхы хүдэлмэри гэдэргэ татана. Погранична совхоздо мүнөө хүрэтэр зарим тракторнууд заһабарилгаһаа гараадүй байһаар.

Кяхтын аймагай колхоз, совхозуудые энэ гээгдэлһээ гаргаха талаар үйлэдбэриин управлениин хүдэлмэрилэгшэд оролдожо байна. Мүрысөөнэй дүн гурбан хоногто гаргажа байха, тракторно-таряан ажалай бригадануудта политэмхидхэгшэдые эльгээхэ талаар Бичурын аймагта хэрэглэгдэдэг дүршэл эндэ бэелүүлэгдэжэ эхилээ.

Кударын совхозой партийна комитет бригадануудайнгаа дундахи мүрысөөе үдэр бүри согсолжо, радиожурнал дамжуулдаг болонхой.

Погранична совхозой тракторнуудые заһабарилгаһаа түргөөр гаргаха, бусад тракторнуудые бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаха тушаа управлениин зүгһөө хэмжээн абтаа.

Долоон жэлэй түсэбэй дүрбэдэхи жэлдэ үндэр баян ургаса абаха гэһэн зорилгоёо манай зонын ажахынууд заатагүй дүүргэхэ гэжэ найдахаар байна.

Г. Перевалов,
Кяхтын үйлэдбэриин управлениин ахалагша инспектор-эмхидхэгшэ.

ШЭНЭ ХАБАРАЙМНАЙ ШЭНЖЭ

— Байгша оной хабарай тарилга урда урдынхиһаа юугээрээ илгаатайб, ямар шэнэ хубилалта болооб,— гэжэ манай совхозой хүдэлмэришэдһөө асуугаа һаатнай...

— Нэгэдэхеэр, энэмнай партиин ЦК-гэй мартын Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлжэ эхилһэн түрүүшымнай хабар. Хоёрдохеёр, газар тарялангай хубааралгые шэнэ, зүб гуримаар табижа, ашаг шэмэ элбэгтэй ургамалнуудые хэзээ хэзээнэйхиһээ ехээр тарижа байнабди,— гээд булта харюусахал.

Энэнь тон зүб. Тарялангай гектар бүриһөө ороохо таряа болон бусад продуктнуудые шадаал һаа ехээр абахын тула манай эндэ бараг һайн ургаса үгэдэг сортын шэниисэ, кукуруза, горох, сахарай свёкло элбэгээр тариха гэжэ шиидээбди. Жэшээлхэдэ, нёдондо кишэниисэ бүхыдөө 2000 шахуу га газарта таригдаһан байбал, мүнөө жэлдэ тэрэмнай 2600 га болотороо үргэдхэгдөө. Хэрбээ үнгэрэгшэ жэлдэ кукуруза 600 га дээрэ тариһан һаа, байгша ондо 900 гектарта тариха түсэбтэйбди. Мүн горох 100 гектарһаа 350 га хүрэтэрөө ехэ болохонь. Тиихэдэ түрүүшынхеэ 65 га газарта сахарай свёкло, 30 гектарта тэжээлэй бобы таряад, бараг һайн ургаса абахаар оролдожо эхилээбди.

Сагай уларил зарим тэды таарамжагүй байжа, тарилгын хүдэлмэриие нилээд һаатуулбашье һаань, бүхы отделенинүүднай эхилһэн үдэрһөө хойшо ажалаа яһала урагшатай һайнаар ябуулна. Совхоздо хамтадаа 30 гаран тарилгын агрегат хүдэлнэ. Тэдэнэй олонхинь 3, зариманиинь 2 сеялкээр үдэртөө 35—40 га таридаг байна. Харин түрүү механизаторнууд Л. Гыргенов, Б. Бартюхаев, Б. Шараев гэгшэдэй даадаг агрегадууд тус тустаа даабаряа 120—130 процент дүүргэдэг болонхой.

Тарилгадаа һаяшаг оробошье, мүнөө майн 10-най мэдээгээр 800 гаран гектарта гол түлэб хара таряан, шэниисэ хэрээһэлүүлэн тарigдаа. Гадна 1-дэхи, 2-дохи отделенинүүдтэмнай хамта 300 га газарта горох нарин зуруудтайгаар таригдаад байна. Байгша ондо энэ ургамалые холисогүйгөөр, амяарынь тарижа, гектар бүриһөө 15 центнерһээ доошо бэшэ ургаса хуряажа, саашадаа үрэһэ хүрэнгөөр өөһэдынгөө хэрэгсэлые гүйсэд хангахабди. Тиимэһээ нёдондо га бүридэ оройдоол 70—80 килограмм үрэһэ хэжэ таряад, ёһоор ургуулжа шадаагүй дээрэһээ энэ жэлдэ гектарай 2,2—2,3 центнер горохын үрэһэ хэжэ тарихабди.

Эртын ороохото ургамалнуудай тарилгые богони болзорто һайн шанартайгаар хэжэ дүүргэхын түлөө дэлгэрһэн мүрысөөндэ совхозой 1-дэхи отделениинхид (эрхилэгшэнь Ц. Д. Бильгаев) түрүүлжэ ябана.

Һаянай совхозой отделенинүүдтэ бригада, агрегат бүхэнэй хоорондо социалис мүрысөөнэй эршэ хүсэн улам шангаданхай.

С. Парьянов,
Түнхэнэй аймагай Саянай совхозой главна агроном.

Харюусалгань дээшэлээ

Үдын совхозой 3-дахи отделениин тракторно-таряан ажалай бригадын механизаторнууд ажахын тоосоондо ороход тухай, хэды шэнээн ороохо таряа ургуулжа абаха, ямар хүдэлмэридэ хэды шэнээн мүнгэ зөөри гаргашалха, механизаторнуудай ажалай түлөөһэн хэды шэнээн байхаб гэһэн асуудалнуудые һаяхан лэ зүбшэн хэлсэжэ байһан юм.

Ажахын тоосоондо ороһон энэ бригадын механизаторнууд мүнөө урда урдынхиһаа ондоохоноор лэ ажаллажа оробо. Хүсэ, зөөри багаар гаргашалжа, ехэ продукци абаха тухай хүн бүхэн бодомжолдог болоо. Энээнһээ түрүүн тоог дээрэ үрэһэ хүрэнгэ машинада гараар ашагдадаг һаа, мүнөө машинын хүсөөр хэгдэнэ. Үрэһэ сеялкэнүүдтэ хэхэ хүдэлмэри мүн лэ оньһожоруулагдаа. Мүнөө машина дээрэ хоорбо тодхожо, түмэр хоолойгоор үрэһэ сеялкэнүүдтэ хэгдэдэг болонхой. Энэ ушарта үлүү хүнүүд ябахаяа болижо, ажалай бүтээсэ эрид дээшэлээ.

Хабарай тарилгын эхилжэ байха үеэр Анаагай совхоздо сеялкэнүүдээ хүсэд һайнаар тааруулаагүй дээрэһээ шэниисэ тариха нормо бага болгоһон ушар элирүүлэгдэжэ, совхоз, колхозуудай үйлэдбэриин управлениһээ шанга һануулга совхозой бүхы отделенинүүдтэ дамжуулагдаа бэлэй.

Тиимэ һануулга абаад байхадаа отделениие эрхилэгшэ М. И. Оширов мэргэжэлтэдтэеэ, сеялкэшэдтэеэ хамта бүхы сеялкэнүүдээ тарилгын нормын ёһоор нарин нягтаар тааруулаа һэн. Тарилгын түрүүшын үдэрнүүдһээ эхилжэ бэрхэ сеялкэшэд Д. Самбуев, Б. Цынгуев, О. Хусаев, Ю. Рабжаев гэгшэд халаанайнгаа нормые ходо үлүүлэн дүүргэжэ ябана.

Коммунис ажалай коллективэй нэрэ зэргын түлөө тэмсэжэ байгаа энэ бригадын механизаторнууд тарилгаяа һайн шанартайгаар, түргэн саг соо дүүргэхэнь лабтай.

Ж. Бадмаев,
манай корреспондент.

Дүрбэдэхи бригада түрүүлнэ

Иван Федотовой хүтэлбэрилдэг ажахын тоосоондо ороһон тракторно-таряан ажалай дүрбэдэхи бригада «Дружба» колхоз дотороо (Зэдэ) түрүүлжэ ябана. Эдэнэр 15 үдэрэй туршада шэниисэ, хара таряа, наран сэсэг, горох тарижа дүүргэЭ.

Трактористнууд С. Юдин, В. Юдин, А. С. Колодин, Л. М. Павлов гэгшэд мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ ябана. Тэдэнэр газар хахалхадаа, тарилга хэхэдээ саг үргэлжэ халаанайнгаа даабари үлүүлэн дүүргэдэг.

Д. Дугаров,
хүдөө бэшэгшэ.

Үнэтэ ургамалнууд таригдана

Хэды хүйтэн хабарай болоошье һаа, Баргажанай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой механизаторнууд тарилгаяа эршэмтэйгээр ябуулжа байнхай. Бадма Дамбиевай хүтэлбэрилдэг ажахын тоосоондо ороһон тракторно-таряан ажалай звено энэ жэлдэ 901 гектар ороохото ургамалнуудые, 100 гектар горох, 10 га тэжээлэй бобы, 440 га кукуруза тариха түсэбтэй.

Мүнөө энэ звеногой механизаторнууд эртын тарилга дүүргэхэ дүтэлөө. Тракторист Владимир Путушкин, агрегадые даагша Буда Зортуев гэгшэд табан үдэрэй туршада горох тарижа дүүргээ. Горохоо хэрээһэлүүлэн, паар дээрэ тариба. Тиихэдээ гектар бүридэ 3 центнер үрэһэ хаяа.

Мүн энэ звеногойхид Бадма Дамбиевай хүтэлбэри доро тэжээлэй бобы квадратно-гнездовой аргаар тариба.

Звеногой гэшүүд «полиин хатан» — кукуруза тарилгада оролдосотойгоор бэлдэжэ байнхай. Кукурузань бүхыдөө паар дээрэ таригдаха. Газарынь борнойлогдоод, дискэтэй лущильнигаар элдүүрилэгдээд, катогоор нягтаруулан дарагдаһан байна. Паар бүхыдөө шэнэ газарта хахалагданхай. Кукурузын тарилга, зурууд хоорондын элдүүрилгэ хэхэ машинанууд бэлэн.

Баян голоорхин эдэ үдэрнүүдтэ ороохо таряагаа тарижа дүүргээд, майн һүүлээр Бадма Дамбиев, Будажап Будаев гэгшэдэй звенонууд кукурузаяа һуулгажа эхилхэ юм.

С. Цыбиков,
«Прибайкалец» газетын корреспондент.

Космонавт Г. Титов Москва бусажа ерэбэ

МОСКВА, майн 13, (ТАСС). Лётчик-космонавт Г. С. Титов үсэгэлдэр үдэшэлэн орой Москва бусажа ерэбэ. Замбуулин дайдые шэнжэлхэ талаар Вашингтондо болоһон уласхоорондын комитедэй хүдэлмэридэ хабаадаад, Америкын Холбоото Штадуудаар, Канадаар айлшалаад тэрэ ерэбэ.

Уласхоорондын комитедэй хүдэлмэридэ хабаадаһан бүлэг совет эрдэмтэд энэл самолёдоор Москва бусаһан байна.

...атурын, сүүдэй органуудай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн

...турын, сүүдэй органуу... ...бэрилхы хүдэлмэрилэгшэ... ...майн 10—12-то Моск... ...е. Прокуратурын, сүүдэй ...дутагдалнуудые усадха... ...прокуратурын, сүүдэй ...зорилгонууд тушаа, сүүд ...алые, прокуророй хинал... ...ынь һайжаруулха тухай ...еральна прокурор Р. А. ...СССР-эй Верховно Сүүдэй ...А. Ф. Горкиной элидхэл... ...идэ шагнагдаба.

...өөрине үридэг, эдилгэ ...гаан ааша гаргадаг хү... ...лтай бусад гэмтэдые ...аахэ тэһэн уголовно ...сүүдэй, прокуратурын ...тулэб зүб хэрэглэнэ ...шэд, үгэ хэлэһэн проку... ...үдэй хүдэлмэрилэгшэд ...байна. Гэбэшье аюул... ...е, тэрэ тоодо нэгэнтэ бэ... ...ябадал гаргаһан хүнүүд ...й, прокуратурын зарим ...шэд шанта эрилтэ та... ...ниитэдэ ехэ аюул то... ...гөөр хуули гурим эб... ...лэй эрхэ сүлөөе хаһаха ...е хэрэглэхэ талаар мүн ...ууд ушардаг байна гээд ...агдаба.

Хуули ёһо эбдэхэ ушартай, гэмтэ ябадалтай тэмсэхэ дүй дүршэл тухайгаа тэндэ хэлсэбэ. Аюултай гэмтэд тушаа шанга уголовно хэһээлтэ, олониитын нүлөө зүбөөр хэрэглэхэ шухала гээд зүблөөндэ хабаадагшад тэмдэглээ. Гэмтэниие коллективүүдэй бэе дээрээ даажа абаха, олониитэ зонһоо зорюута амяарлангүйгөөр (условноор сүүдлэхэ, залан заһаруулха хүдэлмэри хүүлхэ, ниитын зэмэ ашаха гэхэ мэтэ) байлгаха уголовно хэмжээнүүд эндэ хабаатай.

КПСС-эй ЦК-гэй таһагые даагша Н. Р. Миронов, КПСС-эй ЦК-гэй таһагые даагша В. А. Дьяков, ВЛКСМ-эй ЦК-гэй секретарь А. И. Камшалов, КПСС-эй ЦК-гэй аппарадай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй харюусалгатай хүдэлмэрилэгшэд, эрдэмтэ юристнүүд зүблөөнэй хүдэлмэридэ хабаадаба.

...аймагай «Улаан-Орон... ...механизаторнууд ха... ...тарилгые эмхитэйгээр ...байна. Зураг дээрэ: 1. ...Алексей Будаев, трак... ...Будаев, сеялкэшэн ...Доржиев гэгшэд заб... ...үедэ ажал тухайгаа ...байна. 2. Нэгэдэхи ...таряан ажалай ажахын ...ороһон Иван Будаевай ...тарилгаяа дүүргүү... ...хүтэлбэрилдэг агре... ...нормын орондо үдэртөө...

...БАЛДУЕВАЙ фото.

ПАРТИЙНА ОРГАНИЗАЦИНУУД ТЕХНИЧЕСКЭ ДЭБЖЭЛТЫН ТҮЛӨӨ

Үйлэдбэриин доторой арга боломжонуудые гүйсэд дүүрэнээр хэрэглэхэ гэшэ ажалай бүтээсые эридэ дээшэлүүлхэ айхабтар шухала удхатай hуури мүн болоно. Капитализмые сасуулашагүй ехэ ажалай бүтээсэ туйлаха гэшэ капитализмые социализмаар илааха хэрэгтэ hүүлэй hүүлдэ эгээл шухала зүйл болохо гэжэ В. И. Ленин заагаа бэлэй.

Арадай ажахын бүхы hалбаринуудта научно-техническэ эршэмтэй дэбжэлтэ туйлаhанай үндэhөөр ажалай бүтээсые саашадань дэбжүүлхэ хэрэгтэ КПСС-эй XXII съезд ниилээд анхаралаа хандуулhан байна. «Ажалай бүтээсые дээшэлүүлхын, продукциин өөрын үные хямдаруулхын тула предприятинуудай бүхэндэ техническэ дэбжэлтэ гүйсэдөөр хэрэглэгдэжэ, үйлэдбэри эрхим hайнаар эмхидхэгдэхэ зэргэтэй» гэжэ манай партиин шэнэ Программа дотор хэлэгдэнэ.

Улан-Үдын шэлэй механизированна заводой, мүн «Электромашина» заводой партиина организацинууд үйлэдбэриин доторой арга боломжонуудые гүйсэд дүүрэнээр хэрэглэжэ, ажалаа шадамараар эмхидхэжэ, бүтээн гаргаhан продукциингаа шанарые улам hайжаруулха талаар зарим тэды дүй дүршэлтэй болобо. Энээн тухайда тобшо тэдыгээр тоото хөөрэебди.

1. КОММУНИСТНУУД ҮЙЛЭДБЭРИИН ШИИДХЭХЫ УЧАСТОГУУДТА

Шэлэй механизированнэ заводой партиина организаци (секретарынь КПСС-эй Советскэ райкомой гэшүүн Г. К. Полуянов) 120 гаран коммунистнуудтай.

Заводой партиина организаци үйлэдбэриин доторой арга боломжонуудые гүйсэд дүүрэнээр хэрэглэжэ, долоон жэлэй түсэбые болзорhоонь урид дүүргэхэ, бүтээн гаргадаг продукциингаа шанарые улам hайжаруулха хэрэгтэ эмхидхэлэй болон политическэ хүдэлмэриин бүхы арга зэбсэгүүдые зорюулна. Нэн түрүүндэ үйлэдбэриин шиидхэхы участогуудта коммунистнуудые, тэрэ тоодо инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдые зүбөөр шэлэн табиха хэрэгтэ анхаралаа саг үргэлжэ табидаг. Заводто мүнөө ажаллажа байгаа 110 коммунистын 55-ниинь үйлэдбэридэ сэхэ хабаадалсадаг жинхэнэ коммунистнууд юм. Тиихэдэ партиин гэшүүд 31 инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй 22-нь цехүүдтэ ажаллана. Коммунистнуудые нигэжэ хубаарилан табиhан ушар үйлэдбэриин бүхы шиидхэхы участогуудта партийна нүлөө үзүүлхэ, хүдэлмэришэдые коммунис ёhоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ аша туhатай.

2. ГУРБАН КОМИССИ

Захиргаанай ажахын ябуулгые саг соогоо хинан шалгажа байхын тула заводой партийна организаци мэдээжэ партийна шиидхэбэринүүдые хүтэлбэри болгон үнгэрөөшэ жэлэй март соо тоосоото-hунгуулиингаа суглаан дээрэ партийна дүрбэн комисси hунгаа бэлэй.

Үйлэдбэриие оньhожоруулан, шэнэ техникые нэбтэрүүлхэ түсэбэй дүүргэлтые шалгаха комисси 9 хүнhөө, гүрэнэй түсэбэй дүүргэлтэ, продукциин өөрын үнын хэр зэргэ хямдаруулагдажа байhые хинаха комисси 7 хүнhөө; захиргаанай-экономическа бусад районуудта, мүн бусад предприятинуудта саг болзор соогоо продукцин хэр эльгээгдэжэ байhые хинаха комисси 5 хүнhөө; үйлэдбэридэ техникые аюулгүйгөөр ашаглаха гүрим ямараар сахигдажа байhые хинаха комисси 17 хүнhөө hунгагдаhан юм.

Тиигэжэ заводой партийна организаци үйлэдбэриин бүхы гол шухала участогуудые залан удирдажа, үйлэдбэриин доторой арга боломжонуудые гүйсэдөөр элирхэйлэн ашаглажа шадаха болобо. Нэрлэгдэhэн комиссинуудта hунгагдаhан 28 хүнэй 14-ниинь инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, 12-нь хүдэлмэришэд, хоёрынь алба хаагшад мүн. Зүгөөр тэдэнэр бултандаа үйлэдбэриие тон hайтар мэдэхэ мэргэжэлтэд юм.

Хэдэн hарын үнгэрhэнэй hүүлээр комиссинуудай хүдэлмэриин түрүүшын дүнгүүд партийна бюрогой заседаниин дээрэ зүбшэгдэн хэлэгдэжэ, тэдэнэй хүдэлмэриие улам hайжаруулха ниилээд олон дурадхалнууд оруулагдаа hэн. Доломит шулуу, эльhые ультилэн хайлуулха ажалые оньhожоруулжа, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ гэhэн дурадхал оруулагдаhан байгаа. Тиихэдэ эльhэ хатаадаг барабаниие түлеэгээр дулаасуулхаяа болижо, харин генераторна газаар дулаасуулдаг болохо гэлсэhэн байгаа. Үйлэдбэриие оньhожоруулан, шэнэ техникые нэбтэрүүлхэ түсэбэй дүүргэлтые хинаха комисси эдэ бэ бусад дурадхалнуудые согсолон, тэдэниие үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхын түлөө ниилээд оролдолго гаргаhан байна. Эльhэ хатаадаг барабанда газ оруулха проект капитальна барилгын инженер-механик Э. И. Разумовская, коммунист Ц. Доржиев (слесарь) гэгшэд табиhан байна. **Энэ проект үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэдэ нэгэ автомашина, гурбан хүдэлмэришэн эндэ үлүү гаража, жэл соогоо 6 мянга гаран түхэриг алмагдаха болобо.** Тиихэдэ цех дотор сэбэр байдаг болобо.

Гадна шэл хайлуулдаг пэшэн байhал шэнгэн түлишээр түлигдэдэг боложо, жэл соогоо 20 мянган түхэриг алмаха арга олдобо.

Үйлэдбэридэ техникые аюулгүйгөөр ашаглаха гүрим сахиха комисси ниилээд hайнаар ажаллаа. Комиссиин гэшүүд бүхэндэ нэгэ цех даалгагдажа үгтөөд, үйлэдбэри дээрэ техникые аюулгүйгөөр ашаглаха гүримые наринаар сахиха талаар хэдэ хэдэн хэмжээнүүд абтаа. Тэрэнэй ашаар үйлэдбэри дээрэ хүнэй гэмтэлтэхэ ябадал үгы шахуу болоо.

Захиргаанай-экономическа бусад районуудта, мүн бусад предприятинуудта саг соогоо эльгээгдэдэг ушарhаа энэ хэрэгые хинаха комиссиие hунгаха хэрэгтэй үлүү гэжэ 1962 оной март соо болоhон тоосоото-hунгуулиин партийна суглаан дээрэ тэмдэглэгдэhэн байна. Тиин мүнөө заводто партийна hунгалтын гурбан комисси хүдэлмэрилжэ, заводой захиргаанай ажахын-ябуулгые хинан шалгажа, элирүүлэгдэhэн дутуу дунда зүйлнүүдые саг соонь усадхаха хэмжээнүүдые абажа байдаг.

3. ҮЙЛЭДБЭРИИН САГ ҮРГЭЛЖЫН ЗУБЛӨӨН

Үйлэдбэриин доторой арга боломжонуудые гүйсэд дүүрэнээр ашаглаха зорилгоор заводой партийна организаци эльдэб арга метод хэрэглэдэг. Жэшээнь, үйлэдбэриин саг үргэлжын зүблөө татажа, заводойнгоо доторой байдалай эгээл шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэдэг. Үйлэдбэриин саг үргэлжын зүблөөн ямар туhатайб гэхэдэ, үйлэдбэриие эрхилхэ, предприятиие ударидаха хэрэгтэ үргэн ниитэ хүдэлмэришэдые олоороо хабаадуулагдана. Үйлэдбэриин саг үргэлжын зүблөөн болбол олон зоной дүй дүршэл согсолон, техническэ дэбжэлтэ түргэнөөр туйлаха, ажалай бүтээсые hаhалгараагүйгөөр дээшэлүүлхэ ябадалда туhатай. Хэрбээ үнгэрэгшэ жэлдэ 205 ухаалан зохёолгын дурадхал оруулагдажа, тэдэнэй 118-нь үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэhэн байгаа hаа, харин 1962 оной гансахан түрүүшын квартал соо ухаалан зохёолгын 74 дурадхал оруулагдажа, тэдэнэй 69 абтаhан, харин 41-нь үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдээ. Энэ юу харуулнаб гэхэдэ, заводой хүдэлмэришэдэй болон инженерно-техническэ хүдэлмэришэдэй эдэбхи хэшээлэй улам ургажа байhые гэршэлнэ. Механик С. Ф. Кирюшин, слесарь Н. К. Елизаров хоёр доломит шулууе талхан болотор татадаг тээрмэдэ доломит дамжуулха транспортер бүтээжэ, энэ участокто гарай ажалые усадхаха арга олгоhон байна. Коммунистнууд И. Ф. Котов, В. М. Понков гэгшэд хоёр хонгор соо хэрэглэгдэжэ модо ябталха тусгаар түхеэрэлгэ хэжэ, жэл соо 1270 түхэриг алмаха арга олгобо.

Мүнөө тус заводто 130 ухаалан зохёоншод тоологдоно, тэдэнэй дунда 77 жиирэй хүдэлмэришэд оролсоно.

4. ТЕХНИЧЕСКЭ СОВЕТ

Инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд үйлэдбэриин түрүүшүүл хоёрой эдэбхи үүсхэлые нэгэдхэн, үйлэдбэриин доторой арга боломжонуудые гүйсэдөөр ашаглаха, уралан парижуулгын болон ухаалан зохёолгын хүдэлөөнэй үргэн үужам зам нээжэ үгэхэ зорилгоор заводой партийна организаци шэнэ хоёр жэлэй саада тээ заводой техническэ совет байгуулhан байгаа. Энэ советдэ 15 мэргэжэлтэд оролсоно. Тэрэниие заводой главна инженер Г. С. Горботенко хүтэлбэрилнэ. hapa бүхэндэ 1—2 удаа техническэ соведэй зүблөөн үнгэргэгдэжэ, шэнэ техникэ нэбтэрүүлхэ, үйлэдбэриин доторой арга боломжонуудые ашаглаха эмхидхэлэй-техническэ хэмжээ-ябуулганууд хэр зэргээр бэелүүлэгдэжэ байhые хинан шалгажа байдаг.

Заводой техническэ совет болбол ухаалан зохёохо ба уралан парижуулха хэрэгые

(*Үргэлжэлэлынь 3-дахи нюурта*)

Кабанскын совхоз гоё hайхан, hаруул культурын Байшантай. Эндэнь 250 хүнэй hуурита[…] библиотекэ, уншалгын, элдэб кружогуудай хүдэлмэрилхэ комнатанууд бии юм. Зураг дээрэ[…] культурын Байшан. А. МАНТАЕВАЙ ф[…]

МОСКВА. СССР-эй арадай ажахын амжалтануудые харуулhан выставкэ. Зураг дээрэ: машина бүтээлгын талмай дээрэ. ТАСС-эй фотохроника.

Тэжээл байбал, мяха, hүн абтаха

Хамаг ажал хаhа соонь бүтээхэдэ hайн гэжэ арад зон дэмы хэлсэдэггүй. Мүнөө хабарай тарилгын эгээл халуун хаhа ерэбэ.

Таряалангай 100 га бүхэндэ 75 центнер, эдлүүриин бусад газарай 100 га бүридэ 16 центнер мяха ойрын жэлнүүдтэ абадаг болохо арга боломжомнай гансал үбhэ тэжээлhээ дулдыдаха гэээшэ. Энээн тушаа КПСС-эй ЦК-гэй мартын Пленум дээрэ нүхэр Н. С. Хрущев тон зүб нигэжэ хэлээ: «Үбhэ тэжээлэй байгаа сагта мал адууhан, мяха, hүн байха. Үбhэ тэжээлгүй hаа, мал үхэхэ, мяха, hүншье байхагүй ха юм».

Партиин ЦК-гэй Пленумэй шиидхэбэри бэелүүлэн, манай бригадын гэшүүд газар таряалангаа шэнээр хубаарилжа, ургаса багаар үгэдэг овёс, ногоон hолоомын тарилгые ниилээд бага болгоо. Хэрбээ үнгэрэгшэ жэлдэ овёс аяар 200 га газарта таригдаhан hаа, мүнөө 100 гектар хүрэтэрөө хороогдоо. Манай 4-дэхи бригадынхид ехэнхинь шэниисэ таридаг юм. Таряалангай хамта 1690 га газартайбди. Байгша ондо тэрээн дээрээ 1260 гектар шэниисэ, 220 га кукуруза, 20 га сахарай свёкло, 10 га хартаабха тарихаар түсэблэнхэйбди.

Бригададамнай 4 «ДТ-54» түхэлэй, хоёр «Беларусь» трактор бии. Мүн 5 сеялкэ, 4 плуг үгтэнхэй. Ондоо тээhээ туhаламжагүйгөөр бии байгаа машина техникэеэ бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэжэ, тарилгаяа богони болзорто дүүргэхэбди. Ушар нимэhээ хүдэлмэри хэзээ хэзээнэйхиhээ ехэ болоно. Тэрэ мүртөө ута хүйтэншэг хабар боложо байна. Урда жэлнүүдтэ энэ үедэ хабарай тарилга түлэг дундаа ябажа байгаа бшуу.

Теэд хабар хожом болотор хүйтэн байгаа. Ажал ехэ, аргамнай хүрэхэгүй гээд гараа дэлгээд hууха саг бэшэ. Хэнэйшье мэдэhээр тарилгада бэлэдхэл муутайгаар оробол, хаhа саг соонь энэ хүдэлмэрээ hайн шанартайгаар дүүргэхэнь бэрхэтэй. Халтад гэбэл, голодоhон гаргагдаха, гадна намар үндэр баян ургаса хүлеэхэм гэhэнэй дэмы. Адууhа малнай үбhэ тэжээлээр хүсэд хангагдахагүй, абаhан уялгамнай дүргэгдэхэгүй бшуу. Энээниие бригадымнай механизаторнууд hайн ойлгонхой. Машина техникэ болон хүдөө ажахын бусад зэр зэмсэгүүд түгэс hайн шанартайгаар заhагдаа hэн. Механизаторнуудай өөhэдөө машина, техникэеэ заhаа. Эндэ нүхэд Б. Цыжыпов, Н. Абидуев, Ш. Зандаков гэгшэд илангаяа hайнаар ажаллаа гэжэ тэмдэглэлтэй.

hаяхан колхозоймнай механизаторнуудай суглаан боложо, тарилгын түсэб зүбшэн хэлсэгдээ. Олон механизаторнууд дээшэлүүлэгдэhэн уялгануудые абаа. Жэшээнь, манай бригадын түрүү тракторист Николай Абидуев халаанай тракторист Д. Багабгаевтай 10 үдэрэй туршада «ДТ-54» түхэлэй тракторaар 420 гектар зөөлэн хахалалга, Базар Цыдыпов сугтаа хүдэлдэг Шойнхор Зандаковтоёо «ДТ-54» трактораар арбан үдэртэ 400 га зөөлэн хахалалга хэхэбди гэhэн уялга абаа. Колхозой тарилгын түсэбөөр нэгэ «ДТ-54» түхэлэй трактор арбан үдэртэ 150—200 га зөөлэн хахалалга хэхэ юм. Арба хоноод лэ ажалай дүн гаргагдажа байха. Илажа гараhан механизаторнууд мүнгэн шанда хүртэхэ юм. Колхозоймнай механизаторнууд мүнөө жэлэй хабарай тарилгын бүхы хүдэлмэри 20 үдэрэй туршада дүүргэхэ гэhэн уялга абаа. Бүхы тракторнууд үдэр, hүнигүй хоёр халаанда хүдэлгэгдэхэ байна. Полевой станууд сэбэрлэгдэжэ, болбосон түхэлтэй болгогдоо. Механизаторнуудта халуун эдеэн эмхидхэгдэхэ юм. Ажалай hүүлээр культурнаар амарха, сагаа үнгэргэжэ байхаар соёл культурын бүхы хэрэглэмжээр хангагдаа.

Трактористнарнай прицепщиггүйгөөр хүдэлхэ гэжэ шиидэнхэй. Хүдэлмэримнай ехэ гэжэ хэлэгдээ hэмнай. Юуб гэхэдэ оройдоол 580 га газарта намарай паар хахалагданхай, харин 1110 га газараа хабар хахалжа тариха болонобди. Гектар бүриhөө дунда зэргээр 13 центнерhээ бага бэшэ шэниисэ хуряаха уялгатайбди. Ажахын тоосоондо орохо бэлэдхэлэй хүдэлмэри хэгдэжэ байнхай. Ниитынгээ малда бардам хүрэхэ тэжээл бэлдэлгэ нэн түрүүн кукуруза ехээр ургуулжа абаhанhaa дулдыдаха байна. Кукурузашад С. Бадмаев, Ж. Цогтоев, К. Сафонов гэгшэд жэл бүри үндэр баян ургаса хуряадаг. Жэшээнь, манай бригадын кукурузашад га бүриhөө 735 центнер ногоон эшэ набша хуряажа, бүхыдөө 1500 тонно кукурузын силос дараа hэн. Бригададамнай 345 толгой эбэртэ бодо мал, тэрэ тоодо 110 үнеэд, 95 хашараг, 2800 хонин бии. Фермымнай үнеэд бүхэли намар, үбэл, хабартаа силосээр дутамаггүй б[…]

Хонишодой бригa[…] ажахын тоосоондо ор[…] юм. 5 отараhaa бүридэ[…] гэ бригадада 19 хүн х[…] Тэдэндэ 75 га сабшалан[…] тараанай газар даалг[…] үгтэнхэй. Үнгэрэгшэ зу[…] нишод өөhэдынгөө хүсө[…] зараа уhалаад, утэгжү[…] үбhэеэ сабшажа абаа[…] байдалаа hайнаар заhа[…] Бригадынхид 1300 эхэ[…] hоо 1020 хурьга түлжү[…] байна. 100 эхэ хонинh[…] хурьган абтаа. Отары[…] шад Э. Гомбоев 460 хо[…] 410 хурьга, Ж. Д. Очир[…] хонидhоо 380 хурьга […] хоролтогүйгөөр түлж[…] Олон жэлдэ хонин ажа[…] дэлhэн дүршэл ехэтэй […] Санжалов хонишодой […] бригадые шадамар б[…] хүтэлбэрилнэ.

Фермымнай hаалиша[…] мунис ажалай хүндэтэ […] зэргэдэ хүртэhөөр жэл[…] шэ боложо байна. П[…] ЦК-гэй мартын Пле[…] түүхэтэ шиидхэбэритэй […] саад байхадаа hа[…] үнеэн бүриhөө 2150 […] hаажа, гүрэндэ 1800 […] hү худалдаха гэhэн […] абаад, эршэ хүсэеэ hу[…] гүй улам зоригтойгоо[…] лана. Нүхэр Ц. Шодо[…] жэлдэ 2800 литр, Ц. Ц[…] ва 2500 литр hү үнеэн б[…] hаахабди гэhэн уялга а[…] Мүнөө тэдэнэр үнеэн б[…] сүүдхэдээ 7—8 литр hү […] хамагай түрүүн ябана[…]

Хабарай тарилгые […] болзорто hайн шанар[…] дүүргээд байхадаа […] малдаа үбhэ тэжээл […] бэлдэгдэхэ. Тиигэжэ […] жэлдэ гүрэндэ 1800 ц[…] hү, 105 центнер hooho, 5[…] үлүүтэй центнер ороhо[…] худалдаха уялгаяа […] дүүргэжэ шадаха бай[…] элитэ.

Б. Занд[…]
Бичурын Жда[…] нэрэмжэтэ кол[…] комплексно бри[…] бри[…]

ЯАХАДАА ХУРЬГАД ОЛО[…] ГАРЗАЛААБ?

ЗОНДООДЖОО ОХЁО

Суулгын совхоздо энэ жэлэй хурьга абалга муугаар эмхидхэгдэнэ. Жэшээнь, Подлопаткын 3-дахи отделенидэ Демид Кузьмич Бухольцевай эхэ хонидой отарада түл абалга ямараар эмхидхэгдээб гэжэ шалгажа үзэхэдэ, үзэгдөө дуулдаагүй гэмтэ ябадал элирүүлэгдээ. Тус отарада 1088 эхэ хонидhоо миил 343 хурьган энэ жэлэй эхинhээ апрелиин 9 хүрэтэр абтаа. Юундэ иимэ үсөөн хурьган абтааб гэжэ шалгажа үзэхэдэ, аяар 168 толгой үхэhэн хурьган hолоомон доро обоолоотой, нюдэнhөө далда нюулгаатай хэбтээ. Хурьгадай нэгэнииншье үбшэгдөөгүй байха юм.

Юунhээ боложо хурьгад иимэ олоороо гарзалааб гэхэдэ, нэн түрүүн ахалагша хонишон Бухольцев, тэрэнэй туhамарша Дмитрий Трофимов гэгшэдэй дааhан ажалдаа хайша хэрэгээр, харюусалгагүйгөөр хандаhанhaa боложо, хурьгад туража үхөө. Үбhэ тэжээл отарада дутахаар бэшэ байгаа. Гэхэ зуура хонишод архидажа эхэ хонидоо тураагаа. Хонидынь хурьгадаа тэжээхэ шадалгүй байhан байна.

Отделениин веттехник Кондратьев хурьгадай […] гарзалжа байхада […] хэмжээ абаагүй, хари[…] hэн, тураhыень шалга[…] үбшэжэ доторхииень […] гүй «хаягты саашан[…] захиралта үгэдэг бай[…] энээн тушаа дире[…] дуулгаагүй байха юм. […] тэрэ Бухольцев му[…] хиналтада абтаад бай[…]

Мүн нимэрхүү бай[…] шейн бригадын Кравцо[…] рада ушарна. Отарын […] Владимир Алексееви[…] лев, Николай Степано[…] халев гэгшэд ху[…] эдюулхэ 4 мэшээг ор[…] ряа газаа тээшэнь ху[…] архи болгожо уугаа. […] рада нэгэдэхи кварт[…] хурьган гарзалаа.

Иимэ бузар мууха[…] гаргажа, ниитын зөө[…] бусаар, хайша хэрэг[…] дагшад тус совхоздо […] бии. Яахадаа иима […] нууд гаранаб гэхэдэ, […] хүтэлбэрилэгшэд, м[…] тэд ямаршье хэмжэ[…] гүй, түл абалгые нар[…] тала табяагүйhөө, м[…] шодой дунда ойлгу[…] хүдэлмэриин орой ябу[…] даггүйhөө болоо гэж[…] лэхээр байна.

И. Бо[…]
аймагай прокур[…] хүдэлмэри[…]

Түрэл орон доторнай

ҮНГЭТЭ МЕТАЛЛУРГИИН ЕХЭ КОМБИНАТ БАРИГДАХАНЬ

СВЕТЛЫЙ. (Оренбургын область), майн 9. (ТАСС). Светлый гэдэг шэнэ городто ажаhуугшад, тэндэхи барилгашад Буруктальска никелиы комбинадай түрүүшын цехүүдэй hуурине баяр ёhололой оршон байдалда табиба. Энэ барилга хадаа үнгэтэ металлургиин эгээ ехэ комбинадынь болохо юм. Олон хүнэй хабаадалгатай митингын үнгэргэгдэhэнэй hүүлээр коммунист Николай Бардинай, комсомол Владимир Малининай даадаг бригадынхид тэндэнь түрүүшын бетон шудхалаа хэhэн байна. «1962 оной майн 9. БИК-гэй түрүүшын hуури табигдаа» гэжэ аржытар шудхажа hинлээтэй түмэр плита тэндэнь хэгдэбэ.

Энэ комбинадай цехүүдые барижа эхилхын урда тээ бэлэдхэлэй туйлай ехэ хүдэлмэри бэелүүлэгдэhэн байна. Энэ шэнэ городто дүшэ мянга гаран дүрбэлжэн метр хэмжээтэй байрын гэрнүүд баригданхай. Мүн столово, магазинууд, гурбан шардаагтай уужам hаруул hургуули, хүүгэдэй сад болон яслинууд, хилээмэнэй завод, кинотеатр баригдаhан байна.

Энэ асари ехэ предприятиин түрүүшын цехүүд 1963 ондо ашаглалгада оруулагдаха.

ВИКТОР ЛЕКОМЦЕВОЙ ГАЙХАМШАГТА ОПЕРАЦИ ХЭhЭН ХЭРЭГСЭЛНҮҮД МУЗЕЙДЭ ТАБИГДАХАНЬ

Ленинградай сэрэгэй-медицинскэ музейн хүдэлмэрилэгшэдэй гуйлтаар Виктор Алексеевич Лекомцев өөрынгөө зарим хэрэгсэлнүүдэй нэгые — юрын бритвэ дамжуулан үгэбэ. Нүхэр Лекомцев Муромцево гэдэг Сибириин hууринда врачаар ажалладаг түүхэтэй.

Сэрэгшэн партизан ябаhан Лекомцев Белоруссиин ой тайга соо энэ бритвээр медицинын түүхэдэ тон үсөөн үзэгдэдэг хирургическа операци хэhэн байна бшуу. Хатуу шанга байлдаанай hүүлээр иимэ ушар тохёолдоhон юм. Ой тайгын дунда байhан газар гэр соогоо партизанууд бутар буудуулhан гартай үхэхэ туйлдаа хүрэhэн командираа асарhан байгаа. Тэрэ буудуулhан гарыень дары отолжо хаяха хэрэгтэй байба. Тиигээгүй hаа эдеэрлэhэн, ехээр хабадажа эхилhэн шархань hүжэрөөд, тэрэ хүн наhа баража болохо байгаа бшуу. Партизануудта ямаршье хирургическа зэмсэгүүд гэжэ үгы hааб даа. Хирургиин зарим заабаринуудые тухайлха байhан Лекомцев бритвээр, тэндэ дайралдаhан эбдэрхэй гар хюреэгөөр операци хэhэн түүхэтэй.

— Үльгэр домогтол шэнги тэрэ шархатаhан хүнэй айхабтар ехэ эрэлхэг зоригтой байhандань мүнөө хүрэтэр омгорхожо ябанхайб. Юрэдөө наркоз үгэжэ унтуулангүйгөөр, гарынь тайрагдаhан байна. Багахан шэл соол шарха угааха спирттэй байгдаа hэн. Гараа тайруулхадаа жаахан гэншээ еолоошьегүй энэ хүниие түүхэ домогто дурдагдадаг М. Сцевола гэдэгтэй жэшээлжэ болохо, — гээд В. Лекомцев hанан hанан хөөрэнэ.

Операци хүүлхэдээ иимэ гайхамшагта эрэлхэг зориг харуулhан, партизануудай командирай нэрэ солонь Эхэ орон доториай мэдээжэ болонхой. Энэмнай Советскэ Союзай Герой, Социалис Ажалай Герой, Белоруссиин «Рассвет» колхозой түрүүлэгшэ Кирилл Прокопьевич Орловский гээшэл даа.

Энэ гайхамшагта баатарые үхэлhөө абарhан Виктор Лекомцев дайнай hүүлээр хүн зониие аргалха эмнэхэ мэргэжэлтэй болоо hэн. Мүнөө тэрэ РСФСР-эй габьяата врачын нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй. «Эсэгэ ороноо хамгаалха Агууехэ дайнда медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдэй хэhэн баатарлиг ажал» гэhэн выставкэдэ Виктор Лекомцевой операци хэhэн бритвэ, энээндэ хабаатай зүйлнүүд табигдаха юм. Энэ выставкэ Ленинградта нээгдэхэ байна.

ШАРА ХҮНДЫН ШАРАЙ ХУБИЛАА

ЧИТА. (ТАСС). Онон мүрэнэй эрьедэ дүтэшэг Шара Хүнды гэдэг нютаг бии юм. Мүнөө энэ нютаг танигдашагүйгөөр хубиланхай. Агын Бурядай Национальна округой «Эрдэм» колхоз энэ талада оршодог. Тэндэхи газар дайдань хахалагдашаhан.

Пропашной ургамалнуудые тарижа ургуулха оньhожоруулагдаhан бригада мүнөө Шара Хүндыдэ тарижа байна. Үнгэрэгшэ жэлнүүдтэ тарилгын талмайн ехэнхи хубида овес таригдадаг hэн. Энэ жэл овес таридаг газарынь 1200 гектараар багадхагдаа. Орондонь кукуруза, сахарай свекло, горох ехээр таригдаха. Мүн тэжээлэй бобышье тарихаар хараалагдана. Воронежско областьhоо зөөжэ ерэhэн механизатор Михаил Петрович Беляев бригадираар ажаллана.

Пропашной ургамалнуудые тарижа ургуулха бригада, звенонуудые область дотор зургаан зуу гаран дүршэлтэй механизаторнууд хүтэлбэрилнэ. Областиин 200 мянган гектар газарта пропашной ургамалнууд таригдаха байна.

Зондоо хүндэтэйнүүд

Нарhатын 3-дахи номерой эдеэ хоолой магазинай наймаалагшад Варвара Уварова Таисия Ильичева хоер эд бараа худалдажа абагшадай дунда хүндэтэй болонхойнууд. Магазиндань ороходо хододоо ариг сэбэр, эдеэ хоолой зүйлнүүд зохидоор табигданхай байдаг.

Хүн зоной ерэхэдэ наймаалагшад хэрэгтэй юумэнүүдыень түргэн табижа, дурадхал hанамжыень мэдэжэ абахые оролдодог. Али нэгэн дурадхалай оробол, тэрэниие бэелүүлхын тула шухала хэмжээ абадаг юм. Тиигэжэ эдэ хоер наймаалагшад hара бүридэ даабаряа үлүүлэн дүүргэжэ, арад зонойнгоо магтаалда хүртэнэ.

В. Байбородин.

Яруна.

...КЯХТАДА

...ХОНОГООР ...УРИДШАЛАН

...хотажна-ээрэлгын фа... ажалшадай дунда ...нгээ даалгабари бол... онь урид дүүргэхын ... социалис мүрысөөн ...эр дэлгэрнэ. Энэ мү... ...дэ оёдолой цехын... ...рүүлжэ ябана. Тэдэ... ...рель һарынгаа түсэб ...оор уридшалан дүүр... ...сэбһөө гадуур 5 мян... ...ар дотор хубсаһа оё... ...габа. Мастернууд З. ...а, С. Чагдурова, М. ...ова, В. Парилкова ... үдэр бүри даалгаба... ...5—130 процент хүрэ... ...ргэжэ, һайн шанар... ...дукци гаргана.

...ЗАРАА УҺАЛНА

...тын совхозой Киран ... отделениин кукуру... Гомбо Бодеевэй зве... ...ондо гектар бүриһөө ...ад центнер кукурузын ... набша хуряажа аба... ...ом.

...Манай звено долоон ... дүрбэдэхи жэлдэ бү... ...эмтэйгээр ажаллажа, ... бүриһөө дунда зэр... ...0—500 центнер но... набша ургуулхаар ..., нёдондо жэлдэ ...ад га кукуруза тари... ..., 1962 ондо 120 гек... ...лгохомнай,—гэжэ нү... ...одеев хөөрэнэ.

...өө Гомбо Бодеевэй ...ойхид кукурузын по... ...1200 гаран тонно наг ... гаргаад байна. Гек... бүхэндэ 20—25 тонно ... гаргагдахань. Куку... ...гаа полине үтэгжүүл... ...айхынгаа хажуугаар, ...зашад Сүхэ голой ...ээрэ тусхай насос тод... хамта дээрээ 70 га ... уһалаа. Мүн Нико... ...орытов, Доржи-Палан ...лов гэгшэдэй хүтэл... ...эг звенонуудай куку... ...ад газараа уһалжа ...

...АЛШАДАЙ ЭРИЛТЭ ...ЙНААР ХАНГАНА

...хеэ холбооной айма... ...онторын хүдэлмэри... ... ажалшадай эрилтэ... ... һайнаар хангана. ...амжуулгын, телефо... ... утаһан саг соогоо ...гдажа байдаг, гадна ...аншье тодо һайн. ...ефонистка М. Ядрыш..., телеграфистка А. ...ева, монтёрнууд И. ...лов, Ю. Смирнов гэг... ...жалшадай дунда хүн... болонхой.

...ЗУЖЭГ НААДА ...ХАРУУЛНА

...ан городой Культу... ...йшангай агитбригада ...ична, Кяхтын совхо... ...ар айлшалжа, малшад ... механизаторнуудта ...золтой зүжэг наада ..., ород, бурят арадай ... шадамар бэр... ...дулаа. Гадна мүнөө ...суудалнуудаар ажал... ...дунда хөөрэлдөөнүү... ...гэрэгэн байна.

...гаа Римма Щапова, ... Чернов гэгшэд совет... ...композиторнууд болон ...арадай дуунуудые ...гоёор дуулажа, хара... ...дая һайшаагдаа. Му... ...агитбригаднихид ...зүжэг наада байлдэжэ...

В. Михайлов.

Маарагтын голдо

Маарагтын гол өөдэ машинаар үгсэжэ, Мархуу Ламожаповай отара тээшэ ошоһон харгыда ороходоо хоёр хүнтэй уулзашабабди. Тэдэнэй нэгэниинь бидэндэ хандажа:

—Манай эдэ юумэ голой зүүн бэедэ хаяад үгыт. Тэрэ урда Жамьяндоржо Сандитовай отарын зүүн тээхи канавада уһа хубаарилан табидаг хаалта барихамнай. Энэ баруун тээгээ барижа дүүргээбди.

—Туһалхал болоо гүбди. Һониноо хөөрэгты,—гэбэбди.

Һөөг бургааһанай соорхойгоор Маарагта горхоной баруун бэе гарахада хуушан хагдаяа галдуулһан сабшалан нэмжын харлана.

—Энэмнай Бээрсэгэй Боори гээшэ. 115 гектар сабшалан юм,—гээд машинадамнай һууһан дүшэ гаран наһанай, хүрин шарайтай луговод Данзанима Цыренов хөөрэнэ.

Луговодууд эндэхи гол канавадань уһа хубаарилан табидаг шулуун хаалта 80 сантиметр гүнзэгыгөөр шэнгээжэ, цементээр гагнажа баряа.

Энэ гүнзэгы гол канавань боориео барин һагад баруун урагшаа годирон, Булган талые ото хүндэлэн шэглэн ошоно хэбэртэй.

—Бидэ сагай байдал, хабарай шэнжые хаража, сабшаланаа уһалдагбди. Мүнөөдэө хүйтэбтэр байгаад, аяар Эгэтын Адагай баруун хорой хүрэтэр уһаяа табинабди. Тэндэ хүрэжэ ошотороо уһан нарамай элшэдэ бүлеэсэхэшье байна гээшэ. Баһа Ехэ гол, Толгойн 130 гектар зунай бэлшээрие уһалнабди. Малай зуһаланда буутарань ногоон һайса ургадаг. Тиишэдэ уһалхаа Цырендоржо Базаров гэжэ хүмнэй ошонхой даа,—гээд луговодуудай ажал тухай Данзанима Цыренов хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ.

Маарагта горхоной һабада һүүлэй дүрбэн жэлэй туршада канавануудаар сабшаланда уһа халяаха 3 хаалтанууд, канаваһаа уһа хубаарилха 5 хаалтанууд баригдаа. Үшөө хоёр шэнэ хаалта канава дээрэ энэ хабартаа бодхоогдоо.

Мүнөө сабшалан уһалхын хажуугаар Маарагта горхоной һабада дүрбэдэхи хаалта баригдахань. Энэ Маарагтын уһалууриин сабшалан колхозой тон ехэ баялигынь гэхэдэ болохо.

Үбһэ ногооной ургасаар һонирхоходо, энэ голой зүүн бэеын 330 гектар уһалагдадаг сабшаланһаа дунда зэргээр 12 центнер үбһэ ногоон нёдондо абтаһан байба.

Зарим шэбхэжүүлэгдэһэн газарһаа гектар бүриин 20—30 центнер үбһэн абтадаг.

Мүнөө жэлдэ нёдондонойхиһоо дутуугүй, гектар бүриһөө 12—15 центнер үбһэ ногоо ургуулан абажа, колхозой мал һүрэгүүдые шэмэтэ һайхан үбһэ тэжээлээр хангаха гэһэн социалис уялга эдэ луговодууд абанхай.

Яруунын Эгэтын Адагай «Победа» колхозой луговод Данзанима Цыренов түрүүтэй иигэжэ Маарагта голдоо хэдэн хаалта хэжэ, уһанай канава һубагуудаа һэргээн шэнэлжэ, сабшаланаа һайнаар уһалаад, үбһэ ногооной ехэ ургаса абадаг болоһониинь жэшээ абамаар.

Ж. Бадмаев,
манай корр.

ЛЕНИНГРАД. Сибириин шэнэ совхозуудта барилга хэхээ ошохо дуратай хүнүүд Ленинградта олон. Главленинградстрой гэдэг барилгын поездоор олон хүнүүд Новосибирскэ область ошобо. Тэдэнэр автомашинануудые, нүүдэл электростанци, бульдозер, экскаватор болон бусад машинануудые абаашаһан байна. Зураг дээрэ: 19-дэхи трестын залуу барилгашад Сибириин карта хаража байна.

ТАСС-эй фотохронико.

БУРЯАД БЭШЭГЭЙ ШЭНЭ ДҮРИМ ТУХАЙ

Буряад бэшэгэй дүрим нилээд үнинэй түүхэтэй юм. 1931 онһоо урагша, хоёр зуу, шахам жэлэй туршада, буряад арадай бэшэгэй хэлэниинь хууша монгол хэлэн байһан гээшэ. Хууша монгол хэлэнэй бэшэгэй дүрим долоон зуун жэлэй саана зохёогдобошье, мүнөө хүрэтэр мүртэй хубилаагүй. Тиимэһээ энэ дүрим оршон сагай алишье монгол хэлэндэ таарагдаггүй, тэдэнэй үгүүлбэридэ харша зүрюу байдаг. Ушар иимэ тула бүри революциин урда тээ зарим буряад эрдэмтэд бэшэгэйнгээ хэлые, дүримыень хубилгаха, арад зоноойнгоо хэлэндэ дүтэлүүлхэ гэһэн һэдэлгэ хэһэн байгаа. Тэд хаанта хархис засагай эрхэ байдалда энэ хэрэгэй бүтээгүй улэһэниинь ойлгосотой.

Гансал Агууехэ Октябриин революциин һүүлээр буряад бэшэгэй хэлые, тэрэнэй дүримые хубилган һайжаруулха арга олдоо һэн. 1931 ондо буряад бэшэг лата үзэгтэ оруулагдажа, дүримүүдынь арад зоной хэлэлгэдэ нилээд дүтэрхы болгогдоһон юм. Гэбэшье буряад зоной олонхидойнь хэлэдэггүй **с, ч, ц, к** үзэгүүд хуушан алфавидһаа үлэһэн, мүн монгол хэлэнэй нилээд олон зүйлнүүд бии байгаа.

1936 ондо эдэ мэтын үлэгдэлнүүд эсэслэн усатхагдажа, буряад бэшэгэй хэлэн олонхи зонойнмай хэлэдэг хэлэндэ тааруулагдаһан байха юм.

Гэтэр лата үзэг олон дутагдалтай, зарим зүйлынь бэшэхэдэ таарамжагүй, мүн ород хэлэ шудалхада туһа бэшэ, тушаа болоод байна гэжэ элирээд, 1939 ондо ород үзэгтэ орожо, бэшэгэймнай хэлэн одоошье болото түхэлөө оложо, таарүү зохид болоо бэлэй.

Шэнэ алфавидай абтахада, бэшэгэй хуушан дүримүүд һайжаруулагдаһан, ород алфавидта тааруулагдан, шэнэ дүримүүд зохёогдоһон юм. Тиигэжэ буряад бэшэгэй дүримүүдые багтааһан «Правописаниин үндэһэнүүд» 1939 ондо, «Хуряангы справочник» 1940 ондо толилогдожо, тэрэ дүрим Буряадай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Указаар баталагдаһан байна.

Мүнөө ород алфавидта орожо, шэнээр бэшэдэг болоһонһоо хойшо хори гаран жэлэй үнгэрөөд байхада, бэшэгэй шэнэ дүрим зохёогдожо толилогдоод, мүн лэ республикын Верховно Советэй Президиумээр баталагдаба. Ямар ушарһаа энэ шэнэ дүрим зохёогдооб, ямар хубилалтанууд ороо6 гэхэ зэргын юрэнхы асуудалнууд энэ оной январиин 13-да газетэдэ толилогдоһон Ц. Б. Цыдендамбаевай статья соо тодорхойгоор тайлбарилагданхай.

Харин мүнөө энэ статья соо шэнэ хүтэлбэриин зарим дүримүүд дээрэ тогтожо хэлэхэдээ, урданайхида орходоо ондоо болоһон гү, али эли болоһон, мүн шэнээр нэмэгдэһэн зүйлнүүдэй гол түлэбыень заажэ тэмдэглэхэ, урдань байһаншье һаа, гол шухала гэжэ тоологдодог дүримүүдтэ анхарал хандуулха гэһэн байнабди. Гэбэшье дүримүүд тухайгаа сэхэ хэлэжэ орохынгоо урда тээ тэмдэглэхэ зүйл гэхэдэ, буряад бэшэгэй дүрим хадаа олон эрдэмтэдэй, хэлэ шэнжэлэгшэдэй бүтээһэн ажал хэрэг гээшэ. Тусхайлбал, имагтал революциин һүүлэй үеын сагые абаад үзэхэдэ, хууша монгол хэлээр буряад үгэнүүдые яажа бэшэхэб гэһэн заабари дүримүүдтэй Г. Ц. Цыбиков, Б. Б. Бамбаев, Ч. Базарон гэгшэдэй учебнигүүд хэблэгдэһэн юм. Лата болон ород үзэгүүдые хэрэглэн, буряадаар яажа бэшэхэб гэһэн хүтэлбэри заабаринуудые Б. Барадин, Б. Болодон, Д. А. Абашеев, Г. Д. Санжеев, М. Н. Имехенов, Д. М. Мижидон, Д. Д. Амоголонов, Ж. Г. Гончиков, Д. Д. Дашиев, Д. Д. Дугар-Жабон, Б. С. Санжин, К. М. Черемисов, Ц. Ц. Цыдыпов болон бусад зохёон гаргаһан байгаа. Мүн имагтал бэшэгэй дүримэ хабаатай тусхай заабаринууд хэдэн дахин зохёогдожо гараһан юм. 1939 ба 1940 онуудта толилогдоһон бэшэгэй дүримэй справочнигууд, гадна «Буряад-монгол хэлэнэй бэшэгэй гол дүримүүд» (1928 он), «Буряад-монгол литературна хэлэнэй бэшэгэй дүримэй хуряангы справочник» (1937 он) гэхэ мэтэ хүтэлбэринүүд тэрэ тоодо ороно.

ШЭНЭ ДҮРИМЭЙ БАЙГУУЛГА

Буряад үгэ гээшэ хэдэн «залгалааһаа» бүридэдэг гэжэ мэдээжэ. Нэн түрүүн анхан һуури байдаг, тиигээд тэрэнэй хойноһоонь угсаруулан, суффикс, залгалта, частицанууд нэмэгдэдэг. Үгынгөө цимэ бүридэлые дахан, дүримүүдшье энэ гуримаар һубарин ороо. Һуури, залгалта, суффикс гэхэ мэтээр илгангүйгөөр, үгэдэ бүхы дээрэнь хабаатай дүримүүд (аялганай тааралдал, һубарил, нугарал г. м.) «Буряад үгэ бэшэхэ юрэнхы дүримүүд» гэһэн бүлэг соо ороо. Тиигээд буряад болон абтаһан үгын гансал анхан һуури бэшэхэ дүримүүд «Үгын анхан һуури бэшэхэ дүримүүд» соо багтаа. Удаань үгын анхан һууридэ бэшэ, харин хойто тээхи залгалаануудтань хабаатай дүримүүд (падежэй залгалтанууд, нюурта хамаадалай, олоной тоогой, залогой суффикснууд г. м.) «Залгалаатаһан үгэнүүдые бэшэхэ дүримүүд» соо ороһон байна. Тэрэнһээ саашань «Частицануудые бэшэхэ дүримүүд», «Үгэнүүдые сугтань, аминдань ба хоорондонь богони зурлаа табижа бэшэхэ дүримүүд», «Хуряамжалһан үгэнүүдые бэшэхэ ба үгэ тобшолхо дүримүүд», «Ехэ үзэг бэшэхэ дүримүүд» болон «Үгэ таһалха дүрим» ороно.

Мүнөө бүлэг бүхэндэ тогтожо, анхарал хандуулмаар зүйлнүүдые тэмдэглэе.

ЮРЭНХЫ ДҮРИМҮҮД

1. Буряад үгэдэ аялганай тааралдал гэжэ бии. Зүгөөр хэдэн ушарта энэ тааралдал баримталагдадаггүй. Аялганай тааралдалай баримталагдадаггүй ушарнууд соо ямар зүйлдэ анхармаар бэ гэхэдэ, урдань хоёр ондоо үгэ байһанаа, мүнөө ниилэжэ нэгэн болоод, үйлын ойро зуура, түргэнөөр болоһые харуулһан глаголдо (жэшээнь, харажархиха, , хараадхиха, харашаха гэхэ мэтэ үгэнүүдтэ) удаан аялганаар эхилһэн гү, али эхинэйнгээ хашалганай хойно удаан аялгантай суффикс болон залгалта нэмэхэдэ, аялганай тааралдал ба һубарил баримталагдадаггүй, жэшээнь, ябажархи — ябажархёо, ябажархёод, ябажархёорой, ябажархихоор, ябажархиһоор, ябажархимсоор; эдеэдхи — эдеэдхёо, эдеэдхёорой, эдеэдхихоор, эдеэдхимсоор г. м.

2. Үгын эхин үедэ **ү, ю, үй, өө** үзэгүүдэй байбал, саашанхи үенүүдтэнь хатуу хашалганай удаа **ээ** бэшэ, харин **өө** бэшэхэ гэһэн дүрим бии: бүдөөр, нюдөөр, үйһөөр, өөдөө г. м.

Зүгөөр эхиндээ ү-тэйшье һаань, **гүзээн, гүбээ, һүбээ, бүтээхэ (хэхэ), үһээ (үһээ бороо, гэрэй үһээ)** гэһэн үгэнүүдтэ өө бэшэ, харин **ээ** бэшэхэ. Гэбэшье **ами бүтөөхэ, үһөө хиһаан** гэхэдэ, **өө** бэшэгдэнэ.

3. Удха, найруулгын талаар бэе бэеһээ илгаатай болоһон дээрэһээ хоёр янзаар үгүүлэгдэдэг үгые мүн хоёр янзаар бэшэхэ гэһэн шэнэ дүрим бии болоо. Жэшээнь, «юумэ һандаргаха, бүтэн бүрин бэшэ болгохо» гэһэн удхатай үгэ иигэжэ хоёр янзаар бэшэгдэхэ ушартай: тэргэ шарга **эмдэхэ** (сломать), жаяг заршам **эбдэхэ** (нарушать); үхибүүн эхэеэ **дахаа**, Ленин багшын һургаал **дагаха**; эндэ һуухада хамаагүй; һүниш, үдэрш **хамаяангүй**, хүнэй дайдаар сэхэхэн, хазаар морёор амарангүй харайлгана нэгэ хүн. Иигэжэ нэгэ үгын удхын илгаралга, хоёр янзаар бэшэлгэ гол түлэб хууша монгол хэлэнэй гү, али нютаг хэлэнүүдэй (диалектнүүдэй) нүлөөн доро бии болодог.

Тэрэшэлэн нэгэл үгэ аад, униһөө хойшо хоёр янзаар бэшэгдэжэ заншаһан үгэнүүдые хоёр ондоогоор бэшэхэдэ болохо. Жэшээнь: зүдхэхэ—жүдхэхэ, дурасхал—дурасхаал, заахан—жаахан г. м. Эдэ мэтын үгэнүүд яахадаа иигэжэ ондо ондоогоор бэшэгдэжэ заншаһан байгааб гэхэдэ, Буряад ороной нэгэ зарим нютагта, жэшээнь, **заахан** гэжэ хэлэдэг байхадань, нүгөө зарим нютагуудтань **жаахан** гэжэ хэлэдэг байна бшуу. Зүгөөр нютаг нютагта ондо ондоогоор хэлэгдэдэг лэ гээд, хараһан үгэеэ хоёр янзаар бэшэжэ болохогүй. Ямар үгые хоёр янзаар бэшэжэ болохоб гэжэ орфографическа словарь соо тус бүридэнь заагданхай.

БУРЯАД ҮГЫН АНХАН ҺУУРИ

1. Анхан һууриин дунда **р, л, м, б** хашалгануудай удаа тодо бэшэ **а, о, э** аялгануудые бэшэхэгүй гэһэн дүримтэйбди, жэшээнь: нарһан, үбдэг, балга, хамһа, гомдо г. м. Энэ дүрим гансал нэрэ үгын анхан һууридэ бэшэ, харин глаголой болон бусад үгэнүүдэйшье анхан һууридэ хабаатай гэжэ онсолон тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Гэбэшье зарим үгэнүүдэй дунда дурсагдаһан хашалгануудай удаахи түргэн аялган тон элеэр дуулдадаг, тэндэ аялган бэшэнгүй аргагүй байдаг. Тиимэһээ анхан һууриин дундашье һаа, **р, н** хашалганай урда тээ байхадань, **л, м, б** хашалгануудай удаа, гадна **ирагуу, айбала, габала** гэжэ үгэнүүдтэ тодо бэшэ **а, о, э** аялгануудые бэшэхэ гэһэн шэнэ ажаглалта оруулагдаба. Жэшээнүүд: амараг, тэбэнэ, үмэнэ, абари, шэмэрүүн, абара, бабана г. м.

Гадна анхан һууриин **-гай** хэээр һүүлтэбэл, дундахи **з, с,** хашалгануудайнь удаа тодо бэшэ аялганиие бэшэхэгүй гэһэн зүйл хуушаараа үлөө: шаазгай, хараасгай.

2. Географическа нэрэнүүдые хайшан гэжэ бэшэхэб гэжэ урдань эли бэшэ байгаа. Тиимэһээ зарим нэрэнүүдые буряадаар бэшэхынгээ хажуугаар **(Сэлэнгэ, Хэжэнгэ г. м.)**, олон буряад нэрэнүүдые ородоор бэшэдэг байгаабди **(Улан-Удэ, Кяхта г. м.)**. Шэнэ дүримэй ёһоор, буряадаар нэрэшэһэн географическа нэрэнүүд буряадаар бэшэгдэхэ еһотой. Жэшээнь: Улаан-Үдэ, Хяагта, Хурамхаан, Загарай, Захаамин, Шэтэ г. м. Зүгөөр -ск- суффикстайгаар хэлэгдэдэг тосхон городуудай нэрые ородоор бэшэхэ: Иркутск, Гусиноозёрск, Ново-Селенгинск. Гэбэшье ород буряад хоёр нэрэтэй байгаа һаань, эдэниие зарим ушарта, илангаяа уран зохёолдо, буряадаар бэшэжэ болохо байна. Жэшээнь: Хоринск—Хори тосхон, Агинское—Ага һуурин, Иркутск — Эрхүү.

3. Анхан һууриин эхинэй хашалганай зөөлэниие ямар ушарта **я** үзэгөөр тэмдэглэхэб гэжэ эли бэшэ байһан юм.

Л. ШАГДАРОВ,
хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидат.

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха)

ПАРТИЙНА ОРГАНИЗАЦИНУУД ТЕХНИЧЕСКЭ ДЭБЖЭЛТЫН ТҮЛӨӨ

(Түгэсхэл. Эхиниинь 2-дохи нюурта)

олоной шадабари болгон, ажалшадай дунда нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлгэдэ ехэ анхарал хандуулдаг. Һара бүхэндэ «рационализатор-изобретатель» гэжэ ханын газетэ гаргагдажа, ухаалан зохёолгын эрхим дурадхалнууд тухайда дэлгэрэнгыгээр бэшэгдэжэ байдаг. Заводой эрхим ухаалан зохёогшодой доска хирэхирэ болоод лэ шэнэдхэгдэжэ байдаг. Техническэ соведэй үүсхэлээр эрдэм-техникын элдэб янзын асуудалнуудаар лекци, элидхэлнүүд үнгэргэгдэжэ байдаг.

Техническэ совет болбол үйлэдбэриин түрүү дүй дүршэлые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулдаг. Шэлэй заводойхид шэлэй бусад заводуудта ошожо гү, али тэдэнтэй хоорондоо бэшэлсэжэ, түрүү ажалай дүй дүршэл халан абалсана. Заводой главна инженер Г. С. Горботенко газостанциин хүдэлмэритэй танилсахын тула Райчихинскэ шэлэй заводто ошожо ерээ. Слесарь нүхэр Гусев, бутылка хэдэг цехын эрхилэгшын орлогшо нүхэр Солодовнин, заводой главна конструктор нүхэр Кильдишев гэгшэд Петровско завод ошожо, бутылкэ бүтээдэг үйлэдбэритэй танилсажа ерэһэн юм.

Бусад заводуудтай дүй дүршэлөө андалдажа, шэлэй заводойхид эмхидхэлэй-техническэ тон шухала хэдэ хэдэн хэмжээнүүдые бэелүүлһэн байна. Тиигэжэ 53,8 мянган түхэригэй алмалта хэгдээ.

Заводой партийна организаци коммунистнуудай болон партийнабэшэ хүдэлмэришэдэй, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй политическэ бэлэдхэлые, мүн юрэнхы эрдэмые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ саг үргэлжын анхарал табидаг. Политическэ, экономическа болон техническэ эрдэмээ дээшэлүүлхэ хамта 38 кружок, хоёр семинар эндэ эмхидхэгдэнхэй. Тэдээндэ мянга үлүүтэй хүн хабаадажа, мүнөө КПСС-эй XXII съездын материалнуудые шудалжа байнад. Олохон хүдэлмэришэд дээдэ болон дунда һургуулинуудта ажалһаа таһарангүй ябаад һуралсанад. Жэшээнь, коммунист Егоркин механическа цехтэ слесареэр хүдэлмэрилжэ байһан аад, үйлэдбэриингөө забһараар индустриальна техникум дүүргээ. Мүнөө энэ коммунист мастераар ажаллана. Коммунист Койдомин слесареэр ажаллажа байха зуураа, үдэшын техникум дүүргэжэ, халаанай ахалагша мастер болоод байна.

Заводой партийна организациин эрхилдэг энэ бүхы эмхидхэлэй хүдэлмэри үйлэдбэриин доторой арга боломжонуудые элирхэйлэн ашаглаха, шэнэ техникэ ба түрүү технологиие үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ажалшадые олоорнь хабаадуулха арга нүхэсэл боложо үгөө. Тэрэнэй ашаар заводой коллектив үйлэдбэриингөө түсэб, абаһан уялгануудаа амжалтатайгаар бэелүүлнэ.

Долоон жэлэй дүрбэдэхи жэлэй мүнөө ябажа байбашье, харин Улан-Удын механизированнэ шэлэй заводой эбтэй эмхитэй коллектив 1965 оной түсэбөөр мүнөө хүдэлмэрилжэ байна. Нэгэдэхи кварталай түсэбые 114 процент дүүргээд, түсэбһөө гадуур 133 мянган метр шэл үйлэдбэрилөө.

Ажалшадай уласхоорондын үдэр — Майн 1-нэй хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ илажа гараһанайнгаа түлөө шэлэй механизированнэ заводой коллектив профсоюзуудай областной Соведэй болон Бурядай совнархозой дамжуулгын Улаан тугта, нэгэдэхи мүнгэн шанда хүртэбэ. Шэлэй заводойхид коммунистическэ ажалай заводой нэрэ зэргын түлөө мүрысэжэ байна.

5. ЭРХИМ ПРОДУКЦИИН ТҮЛӨӨ

Хүдэлмэришэдэй болон инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй зохёон байгуулхы эдэбхи үүсхэл элдэб янзаар үзэгдэнэ. «Манометр», «Красный пролетарий» гэжэ московско заводуудай үүсхэлые дэмжэн, «Электромашина» заводой коллектив эрхим шанартай продукци бүтээн гаргахын түлөө нёдондо зунһаа тэмсэжэ эхилһэн юм.

Коллективэйнгээ энэ тэмсэлые заводой коммунистнууд толгойлно. Имагтал эрхим шанартай продукци бүтээн гаргадаг болохо тухай асуудал партийна бюро дээрэ, мүн бүхы цехүүдтэ зүбшэн хэлсэгдэжэ, коммунистнуудай болон бүхы коллективэй үмэнэ тодорхой зорилгонууд табигдаһан байгаа. Энэ хэрэгтэ профсоюзуудай заводской комитет эдэбхитэйгээр хабаадалсаа.

Завком болбол электрогагнуурашадай техническэ мэргэжэлые дээшэлүүлхэ зорилгоор тусгаар һуралсал эмхидхэһэн юм. Энээндэ 17 электрогагнуурашад һуралсажа гараа. Коммунистнууд электрогагнуурашад нүхэд Баранов, Лапин гэгшэдэй дүй дүршэл сологдожо, К-61 гэжэ автокран гагнаха электрогагнуурашадта халан үгтэһэн байна. Автокран ашаглаха дүршэлтэй болгохын тула инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй болон хүдэлмэришэдэй дунда тусгаар һуралсал эмхидхэгдэһэн байгаа. Тиигэжэ 28 хүн К-61 автокран жолоодохо эрхэ абаа.

Шэрэм ба буладые һайн шанартайгаар шудхажа һурахын тула Улан-Удын паровозо-вагонно заводой эрхим мэргэжэлтэдые заводтоо урижа асарһан байгаа. Тэрэнэй ашаар шудхалаагай шанар богонихон болзор соо һайжаруулагдаадхиба. Хэрбээ 1961 оной эхин багаар шудхалаагай 15 процент голодоһо гаргадаг байбал, харин үнгэрэгшэ һүүл багаар 7,5 процент хүрэтэр доошолуулагдажа, 1962 оной түрүүшын дүрбэ һара соо 5 процент хүрэтэр багa болгогдоо.

Шэрэм ба булад шудхалаагай шанарые һайжаруулха хэрэгтэ формовщигууд Нагаслаева, Пестрякова, Корнакова, Кирпичев болон бусад нилээд ехэ оролдолго гаргаа.

Бүтээн гаргадаг продукциингаа шанарые саашадань һайжаруулха зорилгоор заводой партийна организациин бэелүүлһэн хэдэ хэдэн хэмжээ-ябуулгануудай ашаар автокран, электромотор һайн шанартайгаар бүтээгдэнэ. Хэрбээ 1961 оной түрүүшын кварталда бүтээгдэһэн 20 автокранда 2 голодоһоной гараһан байгаа һаань, хорин жэлэй һүүл болотор бүтээн гаргагдаһан 231 автокранда оройдоо хоёр голодоһон байба.

Тиин Улан-Удын шэлэй механизированнэ заводой, «Электромашина» заводой партийна организацинууд үйлэдбэриин доторой арга боломжонуудые шадамараар элирхэйлэн хэрэглэжэ, бүтээн гаргадаг продукциингаа шанарые улам һайжаруулжа, КПСС-эй XXII съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые амжалтатайгаар бэелүүлхэ хэрэгтэ бүхы коллективүүдээ элсүүлэн хабаадуулна.

Ц. МИТЫПОВ,
КПСС-эй Советскэ райкомой нэгэдэхи секретарь.

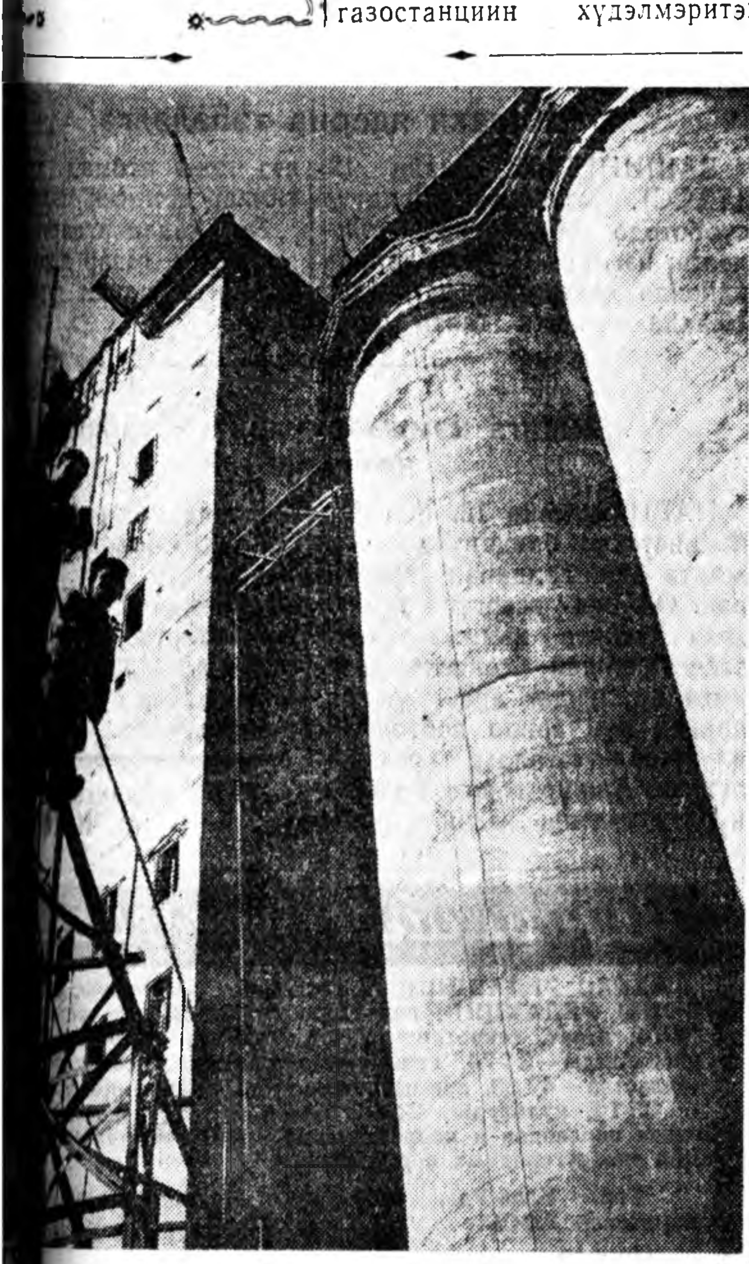

КАЗАГАЙ ССР. Республикада мүнөө хабарай тарилга үнгэргэгдэжэ байнхай. Харин элеваторнуудай, ороohо таряа тушаажа абадаг пунктнуудай хүдэлмэрилэгшэд шэнэ ургасые тушаажа абахаяа бэлдэнэ. Актюбинска областьдо энэ жэл оньһожоруулагдаһан 4 элеватор баригдажа байнхай. Зураг дээрэ: 18 мянган тонно ороohо таряа багтааха Мартукска элеватор баригдажа байна.

ТАСС-эй фотохронико.

Б. БАЗАРОН

Ойн олтирогто

Хээрын модондо
  Хэрмэн хэсынхэй,
Хэрэг ушараа
  хэлэжэ һууба ха:
«Газаа, гэртэ
  Хүдэлгөө һаа, таару...
Гар дүйтэй
  хэд бииб ой руу?
Гэр байраяа
  гэрэлтэй болгохо,
Хонгёо хурилаа
  хонгогор болгохо —
Олохон заһабари
  олдохо байна».
Байдаг дархашуул
  байха даа, олон,
Тоншуул тугаархан
  тойроод ошоно һэн, —
          гэжэ
Орбон доороһоо
  Олбо зууршалба.
Удангүй тэндэ
  уран шубууд
Хохюур бэдэржэ,
  хонгёо түнхибэ
Хэрмэн ойгоор
  хэрэгтэйл гүйнэ.
Тоншуул тухагүй
  тоншожол һууна...
Ойдоо харуулшан —
  ондоошье ажалтай аад.
Хэрмэнэй захилгаар
  хэды соо һаатааб,
Хэмнэжэ, тооложо
  хэншье үзөөгүй бшуу...
Ойдонь шумуулнууд
  олоороо һэргэжэ,
Холтоһо налхи
  хуулан нүхэлнэ.
Харуулшан Тоншуул
  харангүй үнгэрнэ.
Һайзгай Хэрмэн
  һанаандаа хамаагүй,
Өөрөөл дулаан һаа —
  үбһэншье ургаг лэ!
Удангүй дайдань
  уһагүй хатаа,
Үдхэн ойдонь
  үмхи дүүрэв.
Хэрмэндэ, Тоншуулда —
  хэндэншье гасалан!
Ябаһан замдань
  ябататай байгаа.
Гэмынь урдаа,
  гэмшэлынь хойноо.
Хажуу тээшээ
  хазайһан зэмэтэй.

ТҮРҮҮШЫНШЬЕ ҺАА, ҺОНИРХОЛТОЙ

ЕХЭ ЗАЛ соонь хүн зон нилээдгүй олон. Тэдэнэй дунда эдир багашуулһаа эхилээд, үбгэд хүгшэдшье бии. Хүн бүхэн үргэн ута хананудаар үлгөөтэй фотозурагуудые угаа анхаралтайгаар хаража үзэбшэнэ, элдэб яряа зугаа дэлгэнэ. Арсалдаха, буляалдахашье ушарнууд гарана хаш. Зүгөөр олонхидойнь һанаа сэдьхэл ханангирхэбэртэй. — Һонирхомоор юумэн олон байна,— гэжэ тэндэ байгшадай хэнэйшьебэ дуугархатай зэргэ хажуудамни байһан хорёод наһатай хүбүүн: «Хоёр часаа лаб лэ үнгэргэбэб, огто шаналнагүйб, һонирхолтой даа, юу гэхэб» гэжэрхибэ. Энэшье ушар гайхалтай бэшэ. Республикымнай ниислэл хото — Улан-Удын ажалшадай амардаг, сэнгэдэг культурын парк соо нээгдэһэн фотозурагай выставкые харагшадай дунда иимэ хөөрэлдөөнүүд үдэр бүри дуулдадаг.

Фотовыставкэ хүнүүд хаража байна. А. МАНТАЕВАЙ фото.

Тус выставкэ нээгдэһээр ехэшье үни болоогүй, «Правда» газетын алдарта 50 жэлэй ойн үдэр — майн 5-да харуулагдажа захалаа һэн. Энээхэн үе соо тэрэнние хэдэн зуугаад хүн харааһан, һанамжа дурадхалаа хэлэһэн, бэшэһэн байха. Илангаяа һүүлэй үдэрнүүдтэ харагшадай тоо улам олошороо. Энэнь юу гэршэлнэб гэхэдэ, выставкын соло сураган тараһые, олоной һайшаалда улам хүртэжэ байһые лаблана.

НЭЭРЭЭШЬЕ нюдэнэй һаргамаар, һанаа сэдьхэлдэ үни удаан хадуугдамаар һайхан фотозурагууд эндэ яһала бии. Энэ тэрэ гэлтэгүй, хабаадагшад бүгэдөөрэн бэлиг шадабари ехэтэй мэргэжэлтэд байһанаа харуулаа гэжэ онсолон тэмдэглэе. Хамта дээрээ 35 бэрхэшүүл 700 гаран фотозураг асаржа, бүгэдын анхарала табиһан байна. Илангаяа үнинэй фотошод Ф. Сорокин, С. Доржиев, Л. Хайдуров, Э. Брюхоненко, А. Истомин, А. Пономарев гэгшэдэй зурагууд али бүхы талаараа бүгэдын магтаалда хүртөө. Эднэр булта өөһэд өөһэдын тусхай тамгатайнууд гэхэдэ алдуу болохогүй. Жэшээлхэдэ, нүхэр Сорокин Бурят оронойго алдар суута ажалай түрүүшүүлые, байгаалиин баялигтайнь хамта уран гоёор харуулһан олохон зурагуудаа табиба. Тэрэнэйнь дундаһаа республикын эрхим кукурузашан нүхэр Галдановай дүрсэ илгарна. Саяанай саһата мундарганууд тэрэ хэбэрээ иларжа харагдана.

Пенсионер Леонтий Яковлевич Хайдуровые мэдэхэ, ганихагүй уншагшад хомор байха. Энэмнай зурагаан арбаад гэшэхэбшье, миин һуудаггүй үбгэжөөл, выставкын бэлэдхэлдэ эдэбхитэйгээр хабаадажа, олохон фотозураг асараа. Өөрынгөө үеын мэдээжэ кукурузашан нүхэр Дампилов болон бусадай зурагуудые гоё һайханаар буулгаа.

Мүнөө үеын баатарнуудай дүрэ түхэл, абари зан, ажал байдалые харуулагшад яһала олон. Нүхэр Мантаев СССР-эй Верховно Советэй депутат Ц. Б. Буянтуевай, А. Истомин — ВЛКСМ-эй XIV съездын делегат, эрхим сэмбэшэн Л. Савиных гэгшын, С. Доржиев — ардай артист Л. Линховоиной зурагуудые эрхимээр гаргаһан байна.

Олохон фотозурагуудтай танилсаад байхада, «Долоон жэлэй дорюун алхам» гэһэн темэ тобойжо дана. Нүхэр Капустинай «Дүлэтэ ажал», А. Мантаевай «Омулевкын таряалан дээрэ», Л. Пшеничниковэй «Эб найрамдалай үхэр буу», В. Богдановай «Шулуушад», Н. Филаносовой «Лаборатори соо» гэһэн зурагууд энээние эли тодоор гэршэлжэ үгэнэ.

Тиихэдэ залуу мэргэжэлтэд В. Малюганов, А. Итыгилов, В. Соколов гэгшэдэй зурагууд сэдьхэл хүдэлгэмөөр, үнэншэмөөр, мартахын аргагүй.

Мүн лэ үнинэй фотошод И. Н. Денисов И. Л. Альцман хоёр Байгал шадарай шэмэрүүн хүйтэн саһата сэлмэгшье үбэлэй үдэрнүүдые шадамараар, хүнэй дура хүсэл татамаар харуулаа.

Түрүүшынхеэ эмхидхэгдэһэн тус выставкэдэ Мысовая станциин № 56-дахи һургуулиин һурагшад хабаадаһаниинь ехэ һайшаалтай. Эднэр хамтараа буулгажа, хэдэн һайн зурагуудые асараа.

ВЫСТАВКЫН һанамжа — дурадхалай дэбтэртэ орохон тэмдэглэлнүүд согсолжо, шэнжэхэлэ, шүүжэ үзэхэдэ, бүрин элирнэ. Түрүүшыншье һаа, тон һонирхолтой, олониитын һайшаал, магтаалда хүртэһэн, саашадаа халуунаар дэмжэгдэхэ, саг үргэлжэ эмхидхэгдэжэ байхаар хэрэг болоно.

Инженер А. Самарина, уран зураашад Т. Рудь, алба хаагша А. Кузьмина, сэрэгэй алба хэгшэд Л. Лялюшко, М. Москалев болон бусад (бултыень нэгэн доро тоолохын аргагүй) үнэн зүрхэнһөө магтажа, һайшаалай үгэнүүдые бэшэбэ. Зарим харагшадһаа ашатай туһатай захяа, заабаринууд ороһон, зарим тэды дутагдалнуудшье шүүмжэлэгдэһэн байна.

«Хабар» гэжэ Э. Брюхоненкын зурагһаа буулгабари.

Зорилго юуб гэхэдэ, тус выставкэ эмхидхэһэн Бурят АССР-эй журналистнуудай союзай правлени ажалшадһаа ороһон ажаглалтануудые һайса шэнжэлжэ үзэхэ зэргэтэй. Тиигэжэ саашадаа иимэ выставкэ үе үе эмхидхэжэ байбал, һайн гэжэ һанагдана. Нүүдэл выставкэ болгоходошье яахаб.

И. ОЧОРОН.

Уласхоорондын шэнжэлэл

Афинада болоһон харата һанаашалгын засидаанинууд. Ядерна зэбсэгтэй болохо гэһэн Бундесверэй эрилтые дахинаа урмашуулна. Ерээдүйн советско-американска хөөрэлдөөнүүд тухай

Афинада майн 6-да боложо дүүрэһэн НАТО-гэй Соведэй дүнгүүд тушаа үнгэрэгшэ неделиин туршада дэлхэйн хэблэлнүүдтэ дэлгэрэнгыгээр бэшэгдээ. Баруун Германиин зэбсэгтэ хүсэнүүдые ракетно-ядерна зэбсэгээр хангаха түсэбүүдые бэелүүлхэ ябадалые энэ сесси түргэдхөө гү, али тад һөөргэ хойшонь татаа гү гэһэн гол асуудал хэблэлнүүдэй анхарал хандуулаа.

Энэ асуудалда ехэ анхарал хандуулагдаһаниинь ойлгосотой юм. НАТО-е «ядерна дурбэдэхи гүрэн» болгохые Бонн үнинһөө хүсэдэг байна. Бонной сэрэгшэдтэ ядерна бомбонуудые дамжуулан үгэхэ гээшэ гү, али үгэ гэһэн асуудал вашингтонойхидой һанаа сэдьхэл эхээр зобоолно.

Афинада болоһон сесси дээрэ абтаһан шиидхэбэреэр сэдьхэлээ ханангирхэ байһанаа Бонной политигууд нюунагүй. «НАТО-гэй сессиин дүнгүүдые биднэр ехэ баяртайгаар һайшааха байхабди гэжэ һаналтаб» гээд канцлер Аденауэр Баруун Берлиндэ майн 7-до мэдүүлээ һэн. НАТО-гэй генеральна секретарь Стиккерэй Афинада «ехэ һайн ажал хэлэн тухайнь» канцлер магтаа. Бундесверые ядерна зэбсэгээр хангахын түлөө үнэн зүрхэнһөө тэмсэдэг энэ хүн Афинадахи уулзалгые «һүүлэй жэлнүүдтэ болоһон тон һайн зүблөөн» гэжэ сэгнэһэн байха юм. Баруун Германиин газетэнүүдшье дурсагдаһан асуудал тушаа шууяа татаа. Штраус, Шредер Афинаһаа Бонндо «сэдьхэлээ ханангяар бусажа ерэхэ аргатай» гэжэ Кельндэхи «Дейче Цейтунг» газетэ бэшэһэн байна.

Тиихэдэ хамта Лондонои, Вашингтоной, Парижай газетэнүүд тад һөөргэ мэдээсэлнүүдые тараана. Тэндэхи газетэнүүд эб найрамдалда дуратай дэлхэйн олониитын һанаа сэдьхэл амаруулхые, НАТО-е «ядерна дурбэдэхи гүрэн» болгохо тушаа Афинада юуншье хэгдээгүй юм гэжэ найдуулхые оролдоно. Баруун оронуудые хамгаалха тушаа НАТО-гэй түсэбүүдые америкынхид урданайхи мэтээр дэмжэнэ гэжэ Англиин «Таймс» газетэ мэдүүлээ. «Хэрбээ хэрэгтэй болоо һаань» Америкын, Англиин стратегическэ хүсэнүүд (тусхайлан хэлэбэл ракетно-ядерна зэбсэг — Я. М.) НАТО-гэй мэдэлдэ хээгдэшье хүртэхөөр бэлэн байха юм гэжэ нэгэ бүлэглэлдэ хабаадаг союзнигуудаа США, Англи «эрид шууд найдуулаа». Энэнь хоолын хараанай мэдүүгэ мүн. Харин мүнөө «Поларис» ракетэнүүдээр хангагдаһан үнан доогуур ябадаг онгосонуудые НАТО-гэй мэдэлдэ дамжуулан үгэхэ шиидхэбэри баталһан тухайгаа США соносхоо. Табан тиимэ онгосо дамжуулан үгэхэ тухай захиралга үгтэбэ. Онгосо бүхэнэйнь ядерна һомотой «Поларис» гэжэ 16 ракетээр хангагдаһан. НАТО-гэй гэшүүд болоһон бүхы гүрэнүүд «ядерна дайнһаа бээ хамгаалха» политикэ бэелүүлгэдэ булта хабаадуулагдаха юм гэжэ атомна зэбсэгээр хангагдахые оролдожо байһан Баруун Германиин ээрэхэг түримхэйшүүл Афинын сесси дээрэ мэдүүлээ. Ядерна зэбсэгэй үүргэ тухай, тусхайлан хэлэбэл, тэрээние дайнда хэрэглэхэ тухай мэдээсэлнүүдые тараах тухай шиидхэбэри баталан абтаа.

Атлантическа бүлэглэл «дүрбэдэхи атомна гүрэн болоо» гэжэ дээрэ хэлэгдэһэн бүхы шиидхэбэринүүдһээ тобшолол хэмээр бэшэ байна. Тиибэшье гол аюулынь юун бэ гэхэдэ, тэдэ шиидхэбэринүүд Баруун Германиин милитаристнуудта буулта хэжэ үгэнэ. Саашадаа элдэб ааша гаргаха арга тэдэнэртэ олгоно. Бонной сэрэгэй министр Штраус сессиин дүүрэмсээр «Вельт ам Зоннтаг» газетын корреспондентдэ иигэжэ мэдүүлээ: «Эхи табигдаба гээшэ. Саашадаа юу хэхэ байһан тухайгаа биднэр хаража үзэхэбди».

Афинада болоһон сессиин дүүрэһэнэй һүүлээр хоёр үдэрэй үнгэрөөд байхада Баруун Германиин олохон газетэнүүд тон ондоо мэдүүлгэнүүдые хэжэ эхилһэн байна. Сессиин дүнгөөр сэдьхэлээ ханамаар байна гэжэ тайлбарилжа байтараа, Бундесверые атомна зэбсэгээр хангаха асуудалые түргөөр шиидхэхэ шухала гэһэн пэтэрүү эрилтэнүүдые табижа эхилээ.

США-гэй зарим хүтэлбэрилэгшэд Бонной милитаристнуудые хүхеэхэдээ, Советскэ Союзые айлгаха арга бэдэрнэ гээшэ гү, Германиин асуудалаар, мүн тэрээндэ хабаатай асуудалнуудаар Америка, Советскэ Союзай хоорондо хэлсээнэй болохоёо байһантай дааһарамдуулан хашалта хэхэ һанаатай гээшэ гү гэжэ асуултай болоно? Бонной сэрэгшэдые урмашуулха политика США-да өөртэнь хэды ехэ аюултай байһаб гэжэ Вашингтон мүнөө үедэ этигэн хараха аргатай болоо. Америкын, Советскэ Союзай хоорондо хэгдэхэ хэлсээн Бонндохи ээрэхэг түримхэйнэрэй бааалалта доро үнгэрөө һаань, СССР «буулта» хэжэ үгэхэ юм гэһэн Американ зарим зонхилогшодой һанамжаа бүрүү байна. Мүнөө байлээхэ зорилготойгоор канцлер Аденауэр майн 8-да пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ ... «СССР-эй, США-гэй түлөөлэгшэдэй хоорондо хөөрэлдөөнүүдые үнгэрэгэхэ үндэһэн бариха үгы байна». Хэлсээнүүдые үзэхэ гү, али хэлсээнэй үргэлжэлхэ тушаа ямар мэдүүлгэнүүдые ... абаагүйб гэжэ президент Кеннеди үглөөдэрынь заабари ... Тиибэшье США бусад оронуудай үнэмэ абаһан улаа ... дай хазагайруулхагүй юм гэжэ Кеннеди мэдүүлхэ болоһон байна. Онгоосоор лэхэдэ США ФРГ-гэй зонхилогшодой эрилтэнүүдые ... рада абалсан хэлсээнүүд ... үнгэргэхэ һанаатай. Кеннедиин хэлэһэн үгые эгэхэ ... хэ тайлбарилмаар юм гэжэ ... олон тоото баримтанууд ... шэлэн харуулна. НАТО ... Варшавын договорой ... зациин хоорондо доботолгоо ... хэгүй гэһэн хэлсээ батал... шухала гэжэ Америкын ... ветскэ Союзай хоорондо ... хан болоһон хөөрэлдөөн ... үгээ оилгосогдоо. Тиишье америкынхид Бонной ... лөөлэгшэдтэй хэлсэ столоо ... хадаа тиимэ хэлсээ «м... һан» байна. Афинада болоһон сессиин коммюнике дотор ... мэ хэлсээн тухай дурдаг... гүй.

Бонноһоо зүбшөөл ... хэлсээнүүдые үнгэргэхэ ... татай зохид шиидхэбэри ... дые баталан абахаһаа ... да арсаха гэһэн удхатай ... лоно. Энэ асуудалые США ... зонхилогшодой хэр ойл... ниинь саашадаа элирүү... хэ.

Я. МАЗ...

Хилын саанаһаа

Герман Титов Канада хүрэбэ

ОТТАВА, майн 12. ТАСС-эй корреспондент А. Жигулев иигэжэ дамжуулна: Холбоото Штадуудһаа түрэл оронһоо бусажа ябахадаа, СССР-эй лётчик-космонавт Г. С. Титов Канадын Галифакс городто (Шэнэ Шотланди провинци) мүнөөдэр хэдэн часай туршада соо тогтоо. Шэнэ Шотланди провинциин засагаархидай түлөөлэгшэд, журналистнууд, Галифакс городой хүн зон, тарашалан СССР-һээ Канадада байдаг элшэн сайд А. А. Арутюнян аэродром дээрэ Г. С. Титовые угтаа. Аэродром дээрэ пресс-конференциин болоходо Г. С. Титов советскэ космонавтнуудай ниидэлгэнүүдэй хойноһоо һонирхолтойгоор ажаглан хаража байһан бүхы канадынхидта халуун амаршалга хүргөө.

Шэнэ Шотланди провинциин губернатор Е. Плоу, провинциин премьер Р. Станфилд, Галифаксын мэр Джон Ллойд гэгшэдтэ Г. С. Титов СССР-һээ Канадада байдаг элшэн сайдтай хамта ошоһон байна.

Советскэ космонавтын университедтэ хүрахадань тэрэниие университедэй президент д-р Керр амаршалаа. Г. С. Титов студентнүүдэй, һургаалшанарай үмэнэ үгэ хэлэжэ, замбуулиин дайда соогуур ниидэһэн тухайгаа хөөрөө.

Өөрынгөө ехэ оронойхидтой — Галифакста ерэжэ байһан советскэ «Вавилов», «Лебедев» гэжэ океанографическа суднануудай экипажай гэшүүдтэй советскэ космонавт угаа ехэ хани халуунаар уулзаа.

Галифаксын агаарайсарагай хүсэнүүдэй командованиин обед хэжэ, СССР-эй лётчик-космонавтые хүндэлөө.

Канадада Титовой хүрэһэн тухай хэблэлдэ үргэнөөр бэшэгдэжэ, радио болон телевиденеэр дамжуулагдаа.

Гватемалада арадай тэмсэл үргэдэнэ

ГАВАНА, майн 12. (ТАСС). «Эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэл Гватемалада үргэлжэлүүлэгдэнээр. Эзэрхэгшэд болон мүлжэлгэшэдэй хоорондохи тэмсэл улам гүнзэгыржэ байна» гээд Гватемалын ажалай партиин орган «Вердад» газетын түрүү бэшэг соо хэлэгдэнэ. Тус статьяе Пренса Латина агентство дамжуулаа. Тэрээн соонь иигэжэ хэлэгдэнэ: «Гватемалын патриоднуудай һүүлэй һалгаан хадаа Идигорас Фуэнтесэй эзэрхэгшэ хүн һүүлэй ушалта хэнэлтэ хэхэ аргаар засагаа гартаа барижа байха гэһэн шэрүүн шанга засаг түрэ болоно гэжэ үшөө дахин элишэлээ».

«Армиин офицернүүдые, промышленностиин эзэд ... шуулые, аралжаа най... дые айлгахын тулада ... тельство коммунизмд... гүү кампани үргэнөөр ... рүүлээ» гэжэ газетэ ... тэмдэглэнэ. Идигорас Ф... хы орон дотор ажалш... ны хэжэ байна. Энэ ... тараашад хабаадалсан ... сальтенанго, Эскуинтла... бала провинцинуудта ... сэл илангаяа эдэбхи... тараа» гэжэ «Вердад» ... саашань заана. «Эзэрх... зайсуулха гэжэ эрид ... шиидэлһэн арад зониие ... жэ шадахаар тиимэ хүсэ... хагүй» гэжэ газетэ ... дөө бэшэнэ.

Замбуулинай онгосо табилга хойшолуулагдаба

НЬЮ-ЙОРК, майн 12. (ТАСС). Замбуулинай онгосые шэгшүүлэн ябуулха онһо түхеэрэлгын дутуутай байһан дээрэһээ Американ космонавт Карпентерые Газарые тойрон дабшаха замда ... гаргахаар хараалагдаһан майн 19 хүрэтэр хойш... даа гэжэ ЮПИ агентство корреспондент Канаверал... шуун дээрэһээ мэдээсэбэ.

10-дахи ядерна тэһэлэлгэ

ВАШИНГТОН, майн 12. (ТАСС). Холбоото Штадууд субботодо хоёр ядерна тэһэлэлгэ: нэгыень Номгон далайн райондо агаар соо, нүгөөдэнь Невада штадта газар доро хүсэ гэжэ атомай хүсэнэй талаар комисси мэдээсэ... Энэ хадаа агаарта хүс... талаар абадахи, газар доро ... гушан хоёрдохи түршэ... лоно.

„Шанга хэмжээнүүдэй" абтабашье, номгорногүй

ПАРИЖ, майн 12. (ТАСС). Фашистска банданууд Алжирта аашалалдаһан зангараа. ОАС-та эсэргүү тэмсэл хэхэ «шанга хэмжээнүүдые» засагаархидай соносхобошье, амгалан һуудаг араб үндэһэн яһанай хүн зондо доболголо алуурһад үсэглэлгэр үргэлжэлүүлээ. Алжир городой үйлсэнүүдтэ тэдэнэр хэдэн хорото ааша дахяад гаргаһан ... Энээнһээ боложо 12 хүн ... ла, 5 хүн шархатаа. ... горой шадар автобус... дог газарта хүлеэжэ ... бүлэг алжирайхидые ... автомадаар буудажа, 6 ... шархатуулаа.

Ехэ ушарай болохын урда тээ

СОФИ, майн 12. ТАСС-эй корреспондент Д. Бочаров иигэжэ дамжуулна. Нүхэр Н. С. Хрущев түрүүтэй советскэ партийно-правительственэ делегациин Болгарида ерэхэ хүрэтэр үсөөхэн үдэр үлөөбэ. Болгариин арад совет хүнэй айлшадай ерэхые ехээр хүлеэнэ, тэдэниие өөһэдынгөө газар дээрэ хани халуунаар, аха дүү ёһоор угтахын тулада бэлэдхэл хэнэ. Софиин олон хүн зонтой, дүтэ шадарайнь тосхонуудай таряашадтай биднэнэр хөөрэлдөөбди. Тэдэнэр булгадаа ехээр баясажа байһанаа элирхэйлэн мэдүүлнэ, совет арадай түлөөлэгшэдтэй уулзажа, тэдэниие халуунаар амаршалхые үнэн зүрхэнһөө хүсэнэ. Ажалшадай бэшэгүүд ниислэлэй болон нютагай газетэнүүдэй редакцинуудта орожол байдаг. Болохоёо байһан аяншалга хадаа тусгаар шухала ушар, болгаровсечэй хэтэ мүнхын, бата бэхи хани барисаанай һайндэр болоно гэжэ хүдэлмэрилэгшэд, таряашад, алба хаагшад, эрдэм ухаанай болон соёл культурын ажал-ябуулагшад, искусствын хүдэлмэрилэгшэд, студентнүүд, һургуулиин үхибүүд, Арадай армиин сэрэгшэд бэшэнэ. Олон предприятинуудай, шахтануудай, шэнэ барилгануудай коллективүүд, ажалай кооперативно-газар таряалангай ажахынуудай гэшүүд эдэ баясхаланта үдэрнүүдтэ бүри бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллаха, Н. С. Хрущевой, делегациин гэшүүдэй Болгарида ерэлгые һайн хэрэгүүдээр тэмдэглэхэ гэһэн үүрэгүүдые абана.

Европын талаар ООН-эй экономическа комиссиин сесси дүүрэбэ

ЖЕНЕВА, майн 12. (ТАСС). Европын талаар ООН-эй экономическа комиссиин (ЭКЕ) XVII сесси Нацануудай ордон соо хоёр неделиин турша соо үргэлжэлөөд, үсэглэлгэр өөрынгөө хүдэлмэри дүүргээ.

Европын оронуудай хоорондохи экономическа, худалдаа наймаанай, научно-техническэ харилсаа холбооной хүгжэлтын талаар ЭКЕ-гэй ажалябуулгада хамаатай 11 резолюциие сесси баталаа. ООН-эй экономическа болон социальна соведтэ ЭКЕ-гэй эльгээхэ элидхэлые сессидэ хэлэлсээд баталаа. Энэ сесси баадагшад һайшааһан, баталан абаһан байна.

СССР-эй түлөөлэгшэ М. В. Лавриченко үгэ хэлэжэ, сессиин хүдэлмэриин дүнгүүд тушаа тобшо мэдүүлгэ хээ. Сессиин хүдэлмэри тушаа баруун оронуудай делегацинуудай зүгһөө США-гэй түлөөлэгшэ үгэ хээ.

Һүүлээрнь ООН-эй ЭКЕ-гэй XVII сессиин түрүүлэгшэ, Румыниин Арадай Республикын түлөөлэгшэ Г. Рэдулеску сессие хааглаһанда соносхоо.

ЭКЕ-гэй XVII сессидэ хабаадаһан СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министрын орлогшо Н. П. Фирюбин түрүүтэй советскэ делегаци майн 12-то Москва бусахаяа гараа.

Чехословакиин дуушан Улан-Удэдэ

Советскэ Союз, арадай демократиин оронуудай хоорондохи культурна холбоо барисаан жэлһээ жэлдэ үргэдэнэ.

Чехиин дуушан Андрей Кухарский һүүлэй үедэ СССР-эй олохон городуудаар наадажа, ехэ амжалта түйлаһан, һайшаал магтаалда хүртэһэн байха юм. Мүнөө Андрей Кухарский манай Улан-Удэдэ ерээд, гүрэнэй Ленинэй орденто оперо, балледэй театрын энэ дээрэ оперно зүжэгүүдэй олон рольнуудта наадаба. Жэшээлхэдэ, Ж. Бизегэй «Кармен», Дж. Вердиин «Травиата», «Риголетто», Д. Пуччиниин «Чио-чио-сан» оперонуудта гол рольнуудые гүйсэдхэһэн байна.

Андрей Кухарский алишье талаараа бэлигтэй, хүгжэм, наадаһай ёһо гурим һайн мэдэхэ актёр болоно. Ород, итальян хэлэн дээрэ дуулахыень шагнажа, улан-удынхид артистда һайн сэгнэлтэ үгөө.

Бэлигтэй артист байһан тулада Андрей Кухарский Москва, Женева, Варшава городуудта болоһон уласхоорондын конкурснуудта илажа, лауреадай нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байна. Тэрэ энэнь гайхалтай бэшэ ха юм. Аха дүү социалистическэ Чехословакиин хүгжэмэй культурын бэлигтэй түлөөлэгшэ Андрей Кухарскиин наадахыень улан-удынхид халуунаар угтажа, бэлиг шадабарияа улам дээшэнь хүгжөөжэ, бүри һайн амжалта түйлахыень хүсэнэ.

Н. Маторин.

Эдэбхитэй эхэнэрнүүд

Зэдын Желтура тосхондохи эхэнэрнүүдэй совет (түрүүлэгшэнь Мария Федоровна Клочихина) эдэбхитэй ажалаараа шалгарна. Нютагайнгаа зондо лекци, элидхэл эмхидхэхэ, саг саргаа суглаа, хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэ, шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлэлсэхэ, тосхондо ариг сэбэрые сахиха талаар горьтой хүдэлмэри ябуулна. Тиихэдэ энэ совет урин һайханай самодеятельностиин хаалгада нэгэдэхи һуури эзэлээ.

Соведэйнгээ дааалгабараар эхэнэрнүүд отара, һаалиин гүүртэнүүдтэ ошожо, малшадай нэгэдэхи гүүртэнүүдтэ ... нүүдые сагаадажа үгэбэ. Мүнөө жэл тус совет соёлой дотоодо үргэлжэлүүлхэ: айл бүхэн гааза 3—3 модо һуулгаха, һургуулиин, клубай, амбулаториин газаа сэсэрлиг тарихаар шиидхэгдээ. Тэрээшэлэн «Мир» колхоздо овощ, сахарай свёкло үргуулхаар дань эхэнэрнүүд туһалхань.

С. Табдаев.

«Колхозой малшан В. Дугаров» гэжэ Ф. Сорокиной зурагһаа буулгабари.

Редакторай ... М. Н. НИ...

Манай адрес, телефон

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 28. ТЕЛЕФОНЫ РЕДАКЦИИ: редактора — 46-32, зам. редактора — 32-74, ответ. секретаря — 27-37, отделов партийной жизни, пропаганды — 24-74, сельского хозяйства и советского строительства — 47-59, промышленности и транспорта, информации — 35-14, культуры — 34-05, писем и рабселькоров — ..., отдел переводов и корректорская — 35-95, бухгалтерия — ... Для междугородных переговоров — 16.

Гор. Улан-Удэ, типография Министерства культуры Бурятской АССР.

Н00872. Зак. № 73...